

Ministerul Agriculturii,
Dezvoltării Regionale
și Mediului

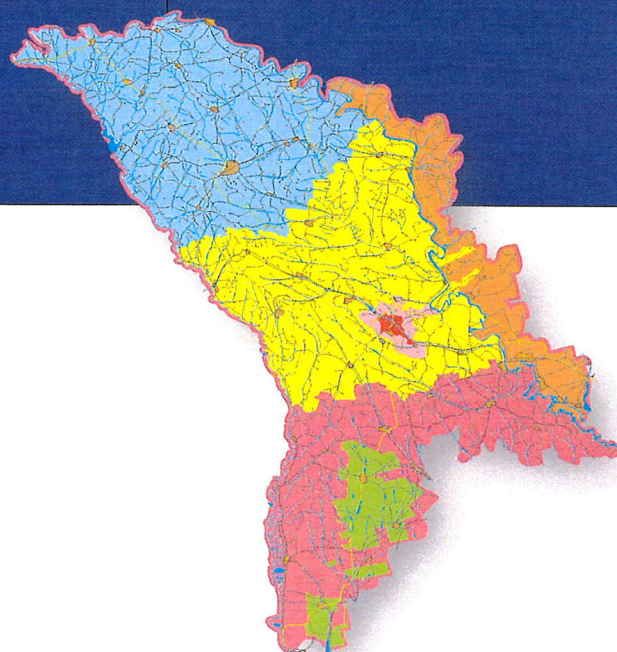

Aprobat
prin Decizia CNCDR
nr. 08/21 din 26.02 2021

Raport de progres

privind implementarea
Strategiei naționale de
dezvoltare regională
2016 - 2020

Ianuarie -
Decembrie,
2020

CHIȘINĂU, 2021

Cuprins:

Cuprins:	1
Lista abrevierilor:	2
Sumar executiv	3
Introducere	7
Realizări SNDR la nivel de obiective specifice	12
Obiectivul Specific 1: Acces asigurat la servicii și utilități publice calitative	12
MĂSURA 1.1. Dezvoltarea infrastructurii de importanță regională și locală.....	12
MĂSURA 1.2. Dezvoltarea principiilor de regionalizare a serviciilor publice în domeniile gestionării deșeurilor solide și alimentării cu apă și canalizare.....	20
Obiectivul Specific 2: Asigurarea creșterii economice sustenabile în regiuni	20
MĂSURA 2.1. Conceptualizarea rețelei de centre urbane	22
MĂSURA 2.2. Consolidarea și dezvoltarea economiei regionale	27
MĂSURA 2.3. Consolidarea și dezvoltarea infrastructurii turistice în regiunile de dezvoltare.....	29
Obiectivul Specific 3: Îmbunătățirea guvernanței în domeniul dezvoltării regionale	30
MĂSURA 3.1. Perfecționarea cadrului legislativ și normativ în domeniul dezvoltării regionale și celui aferent.....	32
MĂSURA 3.2. Consolidarea cadrului instituțional și a potențialului administrativ	33
MĂSURA 3.3. Eficientizarea sistemului de monitorizare și evaluare a implementării Strategiei	34
Cooperarea cu partenerii de dezvoltare	35
Riscuri și provocări în implementarea SNDR	40
Bune practici și lecții învățate	42
Concluzii	43

Anexe:

- Anexa 1 Tabel generalizator cu indicatorii de monitorizare a SNDR și SDR în perioada 2016-2020;
- Anexa 2 Lista proiectelor de dezvoltare regională, sursele și mijloacele financiare utilizate pentru implementarea acestora în anul 2020;
- Anexa 3 Raportul activităților desfășurate privind dezvoltarea capacităților colaboratorilor MADRM și ADR pe parcursul anului 2020.

Lista abrevierilor:

AAC	– Aprovizionare cu apă și canalizare
AEE	– Agenția pentru Eficiență Energetică
ADR	– Agenția de Dezvoltare Regională
AI	– Agenția de Investiții
AMAC	– Asociația Moldova Apă-Canal
APL	– Administrația Publică Locală
ASD	– Administrația de Stat a Drumurilor
BNS	– Biroul Național de Statistică
CNCDR	– Consiliul Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale
CRD	– Consiliul Regional pentru Dezvoltare
CPV	– Concept de Proiect Viabil
CRS	– Comitet Regional Sectorial
CR	– Consiliul Raional
DPS	– Direcția planificare spațială
DR	– Dezvoltarea Regională
DRL	– Drumuri regionale și locale
DUP	– Documentul unic de program
EE	– Eficiență energetică
FNDR	– Fondul național pentru dezvoltare regională
GIZ	– Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei
GLRS	– Grup de lucru regional sectorial
IA	– Incubatorul de afaceri
IPM	– Inspectoratul pentru Protecția Mediului
ISA	– Infrastructura de suport în afaceri
MADRM	– Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului
MEI	– Ministerul Economiei și Infrastructurii
MSPL	– Modernizarea serviciilor publice locale
MDS	– Managementul deșeurilor solide
NUTS	– Nomenclatorul unităților teritoriale de statistică
ODIMM	– Organizația pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii
PI	– Parc industrial
POR	– Program Operațional Regional
PRS	– Program regional sectorial
RD	– Regiunea de dezvoltare
RM	– Republica Moldova
SDR	– Strategia de dezvoltare regională
SNDR	– Strategia națională de dezvoltare regională
STATREG	– Proiectul UE „Îmbunătățirea statisticii regionale în Republica Moldova”
UE	– Uniunea Europeană
UTA	– Unitatea Teritorială Autonomă
ZEL	– Zona Economică Liberă

Sumar executiv

Politica națională de dezvoltare regională în Republica Moldova, inițiată în 2006 și promovată activ pe parcursul ultimilor 11 ani, începe a produce primele rezultate pozitive de impact sistemic. Astfel, în rezultatul implementării politicii naționale de dezvoltare regională pe parcursul ultimului ciclu de programare (SNDR 2016-2020), în sinergie cu activitățile implementate în cadrul altor strategii și programe de politici publice sectoriale, precum și investițiilor private), pentru prima dată de la independență s-a reușit o încetinire (încă fragilă) a tendințelor de concentrare disproporționată a resurselor în mun. Chișinău în detrimentul restului teritoriului național, inclusiv:

- cu două puncte procentuale a crescut ponderea agenților economici înregistrați în afara mun. Chișinău;
- cu un punct procentual a crescut ponderea regiunilor din afara mun. Chișinău în cifra totală de afaceri a agenților economici din țară;
- cu șase puncte procentuale a crescut ponderea regiunilor din afara mun. Chișinău în volumul total al producției industriale din țară;
- cu două puncte procentuale a crescut ponderea regiunilor din afara mun. Chișinău în volumul total al investițiilor capitale (din toate sursele) și cu patru puncte procentuale în volumul total al lucrărilor de construcție.

Raportul de progres elaborat, este o prezentare a realizărilor în implementarea SNDR 2016-2020 în dinamică și în raport cu anul de referință.

În vederea atingerii obiectivelor SNDR 2016-2020, în perioada 2016 – 2020 a fost inițiată implementarea a 46 de proiecte, dintre care au fost finalizate deja 26 de proiecte.

În domeniul alimentării cu apă și servicii de canalizare:

A fost inițiată implementarea a 14 proiecte, dintre care 8 sunt finalizate, fiind deja obținuți următorii indicatori:

- ✓ 298,63 km de rețele de apeduct construiți din 318,96 planificate;
- ✓ 99,342 km de rețele de canalizare din 147,2 km planificate;
- ✓ 3 stații de epurare construite din 3 planificate;
- ✓ 2 stații de tratare a apei din 4 planificate;
- ✓ 3 stații de captare construite;
- ✓ 1 stație de dezinfectare construită;
- ✓ 3 stații de pompare a apei potabile construite;
- ✓ 3 castele de apă construite/instalate;
- ✓ 1 stație de pompare a apelor uzate construite/reabilitate;

În domeniul infrastructurii drumurilor:

A fost inițiată implementare a 8 proiecte, dintre care 4 proiecte sunt finalizate. Până în prezent au fost atinși următorii indicatori:

- ✓ 81,648 km drumuri construite/reconstruite din 74,168 km planificate;
- ✓ 40 poduri și podețe reabilitate din 39 planificate;

În domeniul managementului deșeurilor solide:

A fost inițiată implementarea unui singur proiect, în rezultatul implementării căruia au fost realizați următorii indicatori:

- ✓ 32 platforme pentru amplasarea containerelor de acumulare a deșeurilor menajere solide construite/reabilitate;
- ✓ 1397 containere, pubele de acumulare a deșeurilor menajere solide procurate;
- ✓ 1 autospecială pentru transportarea deșeurilor menajere solide procurată.

În domeniul dezvoltării infrastructurii de suport în afaceri:

A fost inițiată implementarea a 7 proiecte, dintre care 3 deja sunt finalizate, fiind obținuți următorii indicatori:

- A fost construită 1 clădire cu suprafața de 514 m²;
- Sunt realizate lucrări de conectare a 4 obiective economice (ZEL, PI) la servicii publice:
 - ✓ 3,96 km de apeduct,
 - ✓ 1,65 km de rețele de canalizare,
 - ✓ 10,22 km de rețele de electricitate,
 - ✓ 4 stații de transformatoare construite/instalate;
 - ✓ 1 stație de epurare,
 - ✓ 1 rezervor de acumulare a apei potabile construit;
 - ✓ 2,6 km de drum construit;
 - ✓ 32,2 ha – teritoriu amenajat;
 - ✓ 1 obiectiv de suport în afaceri construite/reabilitate;
 - ✓ 1 obiectiv de suport în afaceri conectat la infrastructura de acces și utilități publice.

În domeniul sporirii atractivității turistice:

A fost inițiată implementarea a 7 proiecte, dintre care 3 sunt finalizate, fiind atinși următorii indicatori:

- ✓ 9 atracții turistice, de odihnă și agrement renovate/reabilitate/construite;
- ✓ 5 atracții turistice amenajate;
- ✓ 6,7 km de drum construit/renovat/reabilitat.

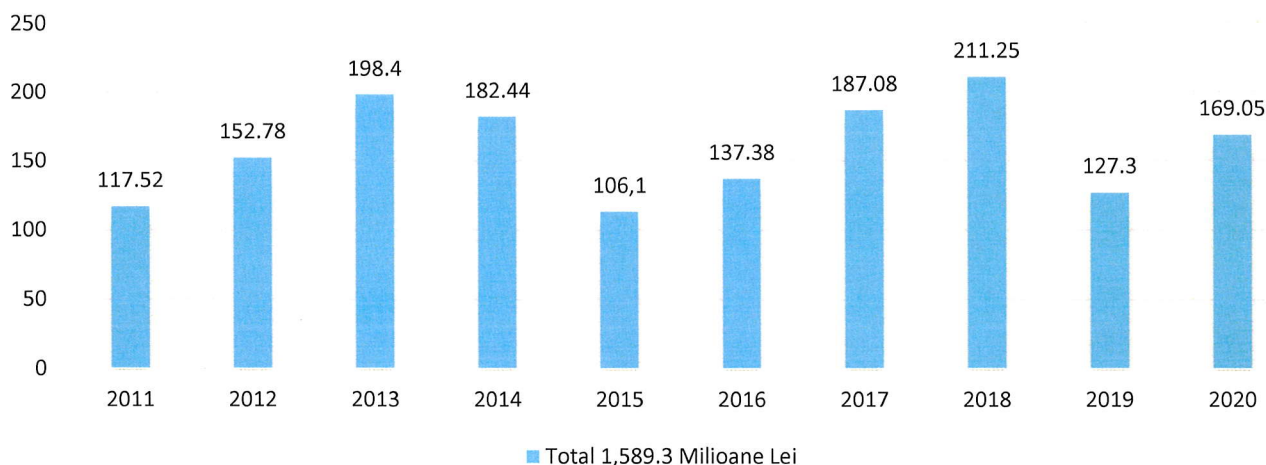
În domeniul eficienței energetice în clădirile publice:

A fost inițiată implementarea a 9 proiecte, dintre care 7 au fost finalizate, fiind realizați următorii indicatori:

- ✓ 3 clădiri publice renovate prin măsuri de eficiență energetică;
- ✓ 10738 m² de pereți exteriori izolați;
- ✓ 2174 m² de ferestre și uși exterioare schimbate;
- ✓ 2366 m² suprafața pe care s-au executat lucrări de termoizolare;
- ✓ 5998,3 m² planșeu izolat,

- ✓ 14 puncte termice instalate,
- ✓ 425 ml conducte exterioare renovate,
- ✓ 2004 m² de conducte izolate termic,
- ✓ 3 cazane noi de gaze naturale(750 kW) instalate,
- ✓ 1 centrală termică renovată,
- ✓ 1 sistem solar termic instalat (80 kW);

Figura 1: Utilizarea mijloacelor alocate din FNDR în anii 2011-2020 pentru implementarea proiectelor investiționale

Sursa: MADRM

Principalele rezultate obținute în realizarea politicii de dezvoltare regională în anul 2020:

- ✓ 3 Ședințe ale Consiliului Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale desfășurate;
- ✓ 27 Decizii ale Consiliului Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale aprobate;
- ✓ Noul concept (paradigmă) a politicii de dezvoltare regională aprobat prin Decizia CNCDR nr. 4/20 din 13.02.2020;
- ✓ Proiectul de lege pentru modificarea Legii nr. 438 din 2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova aprobat prin Hotărîrea de Guvern nr. 720 din 30.09.2020;
- ✓ Programul Național de dezvoltare a orașelor-poli de creștere în Republica Moldova pentru anii 2021-2027, aprobat prin Hotărîrea de Guvern nr. 916 din 16.12.2020;
- ✓ Au fost aprobate noile structuri organizaționale ale Agențiilor de Dezvoltare regională: Nord, Centru, Sud și UTA Găgăuzia;
- ✓ Manualul Operațional privind modul de utilizare a mijloacelor Fondului Național pentru Dezvoltare Regională, aprobat prin Decizia CNCDR nr. 17/20 din 04.08.2020;
- ✓ Manualul Operațional al Agențiilor de Dezvoltare Regională elaborat;
- ✓ Strategia Națională de Dezvoltare Regională a Republicii Moldova 2021-2027 elaborată;
- ✓ Metodologia de elaborare, aprobare, implementare a Programelor Operaționale Regionale aprobată prin Ordinul nr. 26 din 12.12.2021;

- ✓ A fost lansat un nou Concurs de propuneri de proiecte în domeniul dezvoltării regionale.

Indicatorii care caracterizează dinamica atingerii obiectivelor specificate în Strategia Națională de Dezvoltare Regională pentru anii 2016-2020 sînt expuși în compartimentele respective ale acestui Raport.

Cooperare externă:

- Colaborarea cu Agenția Internațională de Cooperare a Germaniei (GIZ) în implementarea proiectului „Modernizarea serviciilor publice locale”;
- Colaborarea cu Ministerul Dezvoltării și Investițiilor (Ministerul Fondurilor și Dezvoltării Regionale) din Polonia în cadrul proiectului „Sprijin administrației publice locale din Republica Moldova în implementarea SNDR prin prisma dezvoltării urbane integrate”;
- Delegația UE - 27 Memorandumuri de Înțelegere pentru demararea procesului de implementare a Proiectului "Construcția infrastructurii de Aprovizionare cu Apă și Canalizare, precum și de Eficiență Energetică în clădirile publice,, (43 mln. Euro);
- KFW - construcția apeductului magistral Chișinău – Strășeni – Călărași. (15 mln. Euro);
- KFW - proiectului „Aprovizionarea cu apă și canalizare în raionul Cahul”;
- Colaborarea cu Agenția Cehă pentru Dezvoltare în cadrul Proiectului “Dezvoltarea regională în Republica Moldova: suport privind implementarea strategiilor regionale folosind Sistemul Informațional Geografic (GIS)”;
- Colaborarea cu Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) în cadrul Proiectului „Crearea în municipiul Bălți a Centrului de inovare și transfer tehnologic din regiunea de dezvoltare Nord.

Introducere

Dezvoltarea regională reprezintă o parte a procesului de dezvoltare a țării și presupune asigurarea diversificării activităților economice, stimularea investițiilor, reducerea șomajului și îmbunătățirea nivelului de trai.

Strategia Națională de Dezvoltare Regională pentru anii 2016-2020, aprobată prin Legea nr. 239 din 13 octombrie 2016 și Planul de Acțiuni de implementare a Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională pentru anii 2016-2020, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 485 din 29 iunie 2017, constituie principalele documente de politici de dezvoltare regională.

Acest document strategic ia în considerare trei elemente principale ale dezvoltării regiunilor: **competitivitatea, coeziunea și buna guvernare.**

Pentru a asigura o dezvoltare socio-economică echilibrată și durabilă a regiunilor de dezvoltare, pentru perioada de raportare, au fost îmbinate eforturile structurilor/instituțiilor de diferit nivel la implementarea unor proiecte complexe de dezvoltare intersectorială, cu utilizarea elementelor de inovație și eficiență.

Realizarea politicilor în domeniu, se efectuează prin intermediul implementării proiectelor cu impact regional, elaborate de către autoritățile administrației publice locale, în parteneriat cu alte comunitățile locale și organizațiile neguvernamentale și selectate pentru finanțare din sursele Fondul Național pentru Dezvoltare Regională (FNDR).

Volumul Fondului a fost aprobat prin legea anuală a bugetului de stat. Mijloacele Fondului au fost alocate doar pentru proiectele incluse în Documentul Unic de Program, aprobat prin Hotărâre de Guvern și asigurarea cheltuielilor operaționale ale ADR.

Pe parcursul anului 2020, activitățile desfășurate, în vederea implementării politicii de dezvoltare regională, au fost în conformitate cu Planul de activitate al Ministerului, și Planul de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de dezvoltare regională pentru anii 2016-2020. Realizarea măsurilor, în vederea atingerii acestor obiective, a fost asigurată de direcțiile de profil ale Ministerului și instituțiile de dezvoltare regională, prin conlucrarea eficientă cu partenerii de dezvoltare și în colaborare cu reprezentanții ministerelor sectoriale și cu autoritățile publice locale.

Astfel, activitățile au fost orientate spre realizarea următoarelor obiective specifice:

- 1) asigurarea accesului la servicii și utilități publice calitative;**
- 2) asigurarea creșterii economice sustenabile în regiuni;**
- 3) îmbunătățirea guvernantei în domeniul dezvoltării regionale.**

Realizarea activităților prevăzute de obiectivele vizate au scopul de a atinge următoarele rezultate:

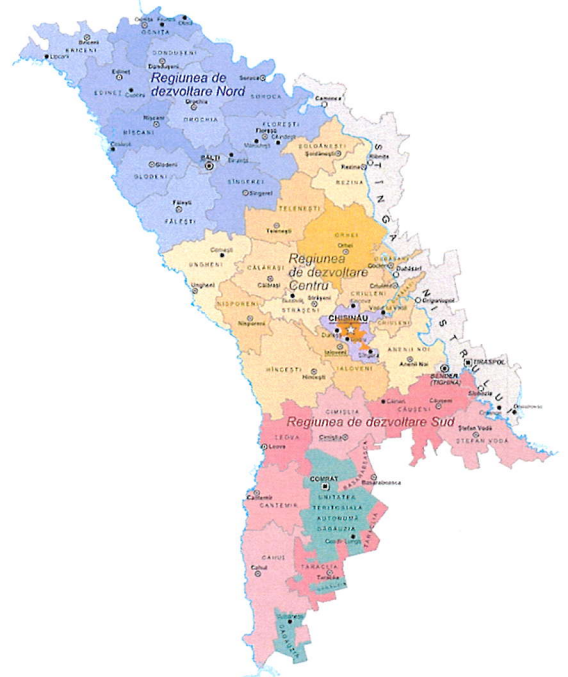
- a) nivelul de trai al populației din regiuni să fie îmbunătățit;
- b) disparitățile regionale diminuate;
- c) coeziune teritorială asigurată;

d) proces migrațional din regiuni redus.

Totodată, progresul în realizarea activităților prevăzute de SNDR 2016-2020 se evaluează prin estimarea următorilor indicatori principali:

- PIB-ul regional;
- nivelul de sărăcie în regiuni;
- indicele de disparitate;
- nivelul emisiilor de gaze cu efect de seră.

Pe parcursul perioadei de raportare a continuat colaborarea cu partenerii de dezvoltare naționali și internaționali, au fost realizate activități de fortificare a capacităților actorilor locali, regionali și naționali în domeniul implementării politicii de dezvoltare regională, a fost asigurat un management eficient și asigurată transparența pe întregul spectru de activități desfășurate.

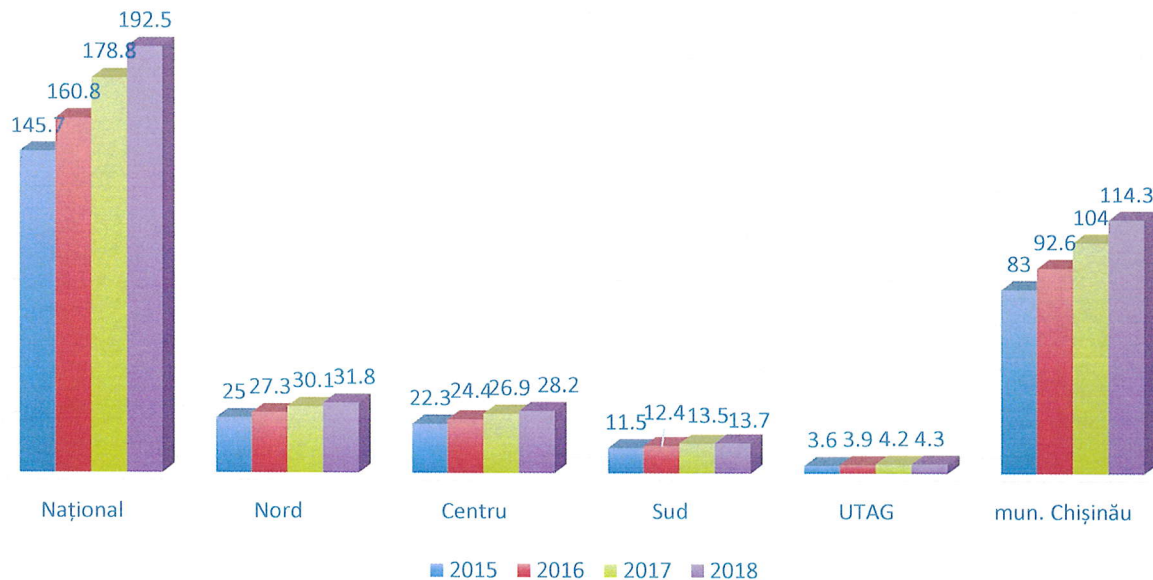
Evoluția indicatorilor de dezvoltare regională în perioada de raportare

Produsul intern brut rămâne a fi indicatorul de bază care atestă tendințele dezvoltării economice. În conformitate cu datele BNS și cele prezentate în Strategia Moldova 2030, din 1994 pînă în prezent rata de creștere medie anuală a PIB-ului a fost de circa 2,7%, astfel încît în anul 2017 nivelul PIB-ului a fost cu 89,6% mai mare decît nivelul corespunzător anului 1994. PIB/capita a crescut de la 400 de dolari SUA în anul 1995 la circa 2291 de dolari SUA în 2017. Republica Moldova a avansat din grupul țărilor cu venituri mici în cel al țărilor cu venituri medii inferioare.

Pe parcursul ultimilor ani însă creșterea PIB-ului a avut loc pe fondul erodării potențialului economic. În perioada 2010-2017 PIB-ul a crescut anual în medie cu 4,5%, depășind nivelul anului 2008 (anul de pînă la criza din 2009) cu 33,1%. Cu toate acestea, în conformitate cu datele Băncii Mondiale, PIB/capita în Republica Moldova a rămas la cel mai scăzut nivel comparativ cu alte țări din Europa Centrală și de Est. Analiza structurii PIB-ului după resurse denotă că cea mai mare pondere o deține categoria „alte servicii”, care, împreună cu serviciile de comerț și construcții, în 2017, au constituit 57,3% din PIB. Sectorul agricol, în care activează circa o treime din forța de muncă, deține o pondere disproporționat de mică în PIB (12,2% în 2017), fapt ce denotă productivitatea și, respectiv, competitivitatea extrem de scăzută în acest sector.

Raportată la situația la nivel național și avînd în vedere primele calculele ale PIB-ului regional prezentate în Figura 2, în anii 2015-2018 se observă că și PIB-ul la nivel de fiecare regiune¹ a înregistrat o creștere.

Figura 2. Produsul Intern Brut, prețuri curente mld. lei

Sursa: BNS

Cu toate acestea, municipiul Chișinău generează cel mai mare PIB comparativ cu celelalte regiuni și contribuie cu aproximativ 60% în total PIB. Acest fapt confirmă că activitatea economică este concentrată în mare parte în capitala țării și că cea mai mare disparitate rămîne a fi între Chișinău și celelalte regiuni.

Tabelul 1: Evoluția Valorii Adăugate Brute pe regiuni de dezvoltare, (2015-2018), mld. lei

Anul	RDN	RDC	RDS	UTA Găgăuzia
2015	21.7	19.4	10	3.1
2016	23.9	21.4	10.8	3.4
2017	26.1	23.3	11.7	3.6
2018	27.6	24.4	11.8	3.6

Sursa: BNS

¹ PIB la nivel regional a început să calculat începînd cu anul 2015.

Nivelul de deprivare a regiunilor de dezvoltare ale Republicii Moldova

În conformitate cu IDAM 2019, regiunile cu cel mai înalt nivel de dezvoltare sunt municipiul Chișinău și UTA Găgăuzia, urmate de regiunea de dezvoltare Sud. Regiunile de Centru și Nord sunt cele mai deprivare, între acestea neexistând mari diferențe după nivelul deprivării.

Municipiul Chișinău, comparativ cu celelalte regiuni, înregistrează cea mai dinamică activitate economică și cea mai bună infrastructură locală. De asemenea, în municipiul Chișinău situația socială și demografică este cea mai favorabilă, sunt mai accesibile serviciile de sănătate și educație. După capacitatea financiară și administrativă a primăriilor, municipiul Chișinău ocupă locul 2 după UTA Găgăuzia.

În **UTA Găgăuzia**, de asemenea, se înregistrează un nivel înalt de dezvoltare, aceasta situându-se pe locul 2 după municipiul Chișinău. Astfel, regiunea UTA Găgăuzia se plasează pe locul 1 după capacitatea financiară și administrativă a primăriilor, iar pe locul 2 după accesul la serviciile medicale, dezvoltarea infrastructurii, dezvoltarea economică. Totodată, regiunea UTA Găgăuzia este relativ deprivată după situația socială și demografică, ocupând locul 3 și respectiv 4 în lista regiunilor de dezvoltare. Problema care se evidențiază în această regiune este accesul la serviciile de educație, după acest domeniu înregistrându-se cel mai înalt grad de deprivare.

Regiunea Sud se află la mijlocul clasamentului conform IDAM total. Această regiune se clasează pe locul 1 după nivelul de dezvoltare al agriculturii, în același timp situându-se pe ultimul loc după dezvoltarea economică. În regiunea de Sud se evidențiază, în special, dezvoltarea sectorului zootehnic. Pe locul 2 regiunea Sud se plasează după deprivarea socială, ceea ce semnifică că situația în acest domeniu în regiune este relativ bună, comparativ cu alte regiuni. La mijlocul clasamentului, regiunea Sud se află în ceea ce privește situația demografică. Pe lângă o activitate economică subdezvoltată, regiunea Sud are acces relativ limitat la serviciile de educație, medicale, infrastructură (locul 4).

Regiunea Centru se află pe locul 4 după nivelul de dezvoltare. Această regiune se caracterizează printr-o situație demografică relativ bună (locul II). Regiunea se află la mijlocul clasamentului după accesul la serviciile de educație, sănătate și infrastructură (locul 3). Regiunea este destul de deprivată după domeniul economic, agricol și social (locul 4). Pe ultimul loc Centrul se situează după deprivarea financiară, ceea ce semnifică, că primăriile din cadrul regiunii au capacitate administrativă și financiară limitată, fapt ce reprezintă un impediment major în dezvoltarea comunitară și în implementarea proiectelor de dezvoltare.

Regiunea Nord este cea mai subdezvoltată după IDAM. Deși în această regiune primăriile dispun de o situație relativ bună în domeniul agricol și educațional (locul 2), precum și în domeniul financiar-bugetar și economic (locul III), totuși părțile vulnerabile ale regiunii sunt situația demografică, socială, în sănătate și infrastructura locală (drumuri, rețea de apă și canalizare, conducte de gaze naturale, comunicații) (locul V – ultimul loc).

Principalele domenii prioritare de intervenție a politicii de dezvoltare regională au fost :

- Aprovizionarea cu apă și canalizare;
- Drumuri regionale și locale;
- Gestionare deșeurilor solide;
- Eficiența energetică a clădirilor publice;
- Dezvoltarea infrastructurii de afaceri;
- Creșterea atractivității turistice.

În conformitate cu Legea bugetului pentru anul 2020 nr. 172/2019, cu modificările ulterioare, în Fondul național pentru dezvoltare regională (FNDR) au fost prevăzute 220 milioane lei. Mijloacele financiare ale fondului au fost repartizate/redistribuite conform deciziilor Consiliului Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale (CNCDR), după cum urmează:

- pentru implementarea proiectelor investiționale – 203,28 milioane lei;
- pentru asigurarea activității ADR Nord, Centru, Sud și UTA Găgăuzia – 16,72 milioane lei.

Conform deciziilor CNCDR, în anul 2020, au fost aprobate spre finanțare 26 proiecte din cele incluse în Documentul Unic de Program pentru anii 2017-2020, din care 2 proiect noi incluse în Planul de finanțare din FNDR pentru anul 2020.

Conform domeniilor prioritare, mijloacele financiare ale FNDR pentru anul 2020 au fost repartizate și valorificate în anul 2020 după cum urmează:

Tabel 2: Proiecte finanțate din FNDR, în anul 2020 (în milioane lei)

Domeniul de intervenție	Nr. de proiecte	Costul proiectelor	Bugetul aprobat	Valorificat
Aprovizionare cu apă și sanitație	9	268,02	64,90	57,87
Infrastructura drumurilor regionale și locale	4	274,34	61,38	52,58
Managementul deșeurilor solide	1	9,37	2,32	1,95
Eficiență energetică în clădiri publice	2	33,78	6,90	3,83
Infrastructura de sprijin a afacerilor	5	106,80	36,37	25,32
Sporirea atractivității turistice	5	128,60	31,41	27,50
Total	26	820,91	203,28	169,05

Sursa: MADRM

În scopul implementării proiectelor finanțate din FNDR, în anul 2020, au fost valorificate mijloace financiare în mărime de 169,05 milioane lei sau 83 % din alocările prevăzute în FNDR pentru anul 2020 pentru implementarea proiectelor.

În anul 2020 au fost finalizate 14 proiecte de dezvoltare regională, finanțate din FNDR.

Principalele provocări la implementarea proiectelor și, respectiv la valorificarea FNDR, au fost:

1. Situația pandemică din țară provocată de virusul SARS-CoV-2;
2. Desfășurarea, repetată, în unele cazuri și de mai multe ori, a procedurilor de achiziții publice, din motivul contestărilor multiple ale rezultatelor acestor proceduri;
3. Calitatea foarte joasă a documentației tehnice de proiect.

Realizări SNDR la nivel de obiective specifice

Obiectivul Specific 1: Acces asigurat la servicii și utilități publice calitative

Obiectivul specific vizat presupune realizarea unui complex vast de activități în vederea dezvoltării infrastructurii de importanță regională și locală pentru sporirea coeziunii teritoriale și diminuarea disparităților regionale.

Astfel, măsurile de îmbunătățire a prestării serviciilor locale fac parte dintr-o abordare cuprinzătoare bazată pe cinci piloni pentru dezvoltarea capacităților în:

- stabilirea unor proceduri integrate de planificare locală,
- stabilirea structurilor de cooperare intercomunitară,
- asistarea în instituționalizarea instruirii și educației adaptate pentru operatorii de servicii și autoritățile locale,
- punerea în aplicare a politicilor de sensibilizare și mobilizare a cetățenilor.

Atingerea acestui obiectiv urmărește obținerea următoarelor **rezultate**:

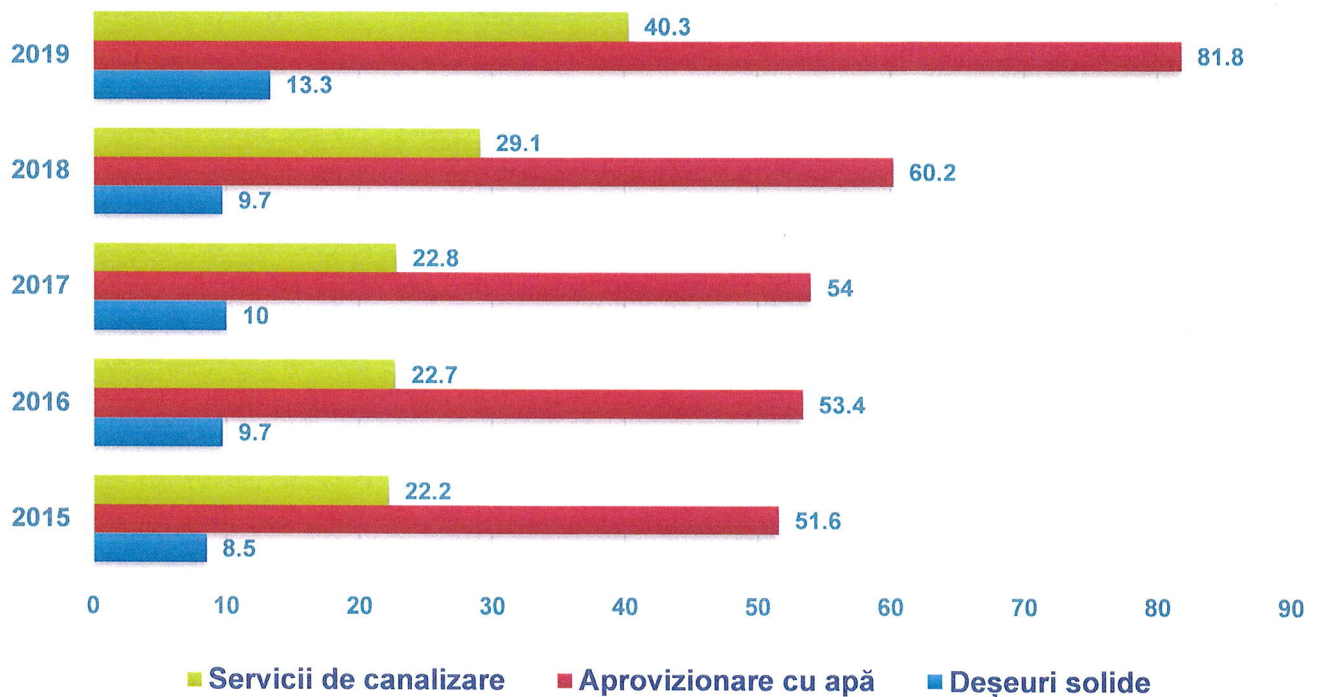
- 1) servicii publice eficientizate de gestionare a deșeurilor solide, de alimentare cu apă și de canalizare și de eficiență energetică în clădirile publice;
- 2) beneficiari ai serviciilor publice calitative de gestionare a deșeurilor solide, de alimentare cu apă și de canalizare, ai drumurilor regionale și locale, precum și ai serviciilor de eficiență energetică în clădiri publice sînt locuitorii regiunilor de dezvoltare;
- 3) cooperare intercomunală în prestarea serviciilor publice de gestionare a deșeurilor solide, de alimentare cu apă și canalizare în localitățile selectate, îmbunătățită.

MĂSURA 1.1. Dezvoltarea infrastructurii de importanță regională și locală

Accesul la servicii și utilități publice de AAC și MDS, la nivel național, atestă o dinamică pozitivă pe principalii indicatori de referință față de valoarea inițială a anului 2015. În conformitate cu datele prezentate de către BNS, rata de conectare a populației la serviciile de alimentare cu apă la nivel național a crescut cu 30,2 %, ceea ce reprezintă 322,5 mii de consumatori; la serviciile de canalizare cu 18,1 % sau 270,9 mii de beneficiari, iar rata de conectare a

localităților la servicii de colectare a deșeurilor menajere a crescut cu 4,8 %, respectiv 73 de localități. (A se vedea Fig. 3 și Anexa la prezentul raport „Tabelul generalizator”).

Figura 3: Rata de conectare a populației la servicii de AAC și MDS la nivel național (în %)

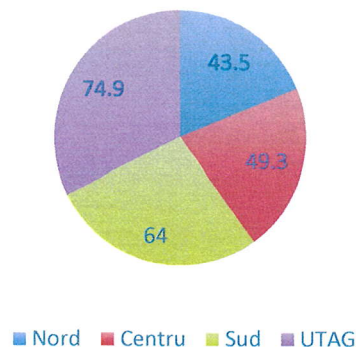
Sursa: BNS

La nivel regiunilor de dezvoltare, rata de conectare a populației la servicii de aprovizionare cu apă în anul 2018, se prezintă în felul următor:

- Regiunea de dezvoltare Nord - 43,5 %;
- Regiunea de dezvoltare Centru - 49,3 %;
- Regiunea de dezvoltare Sud - 64 %;
- Regiunea de dezvoltare UTA Găgăuzia - 74,9 %;

Indicatorii expuși denotă că situația cea mai favorabilă este în RD UTA Găgăuzia și mai stringentă în RD Nord.

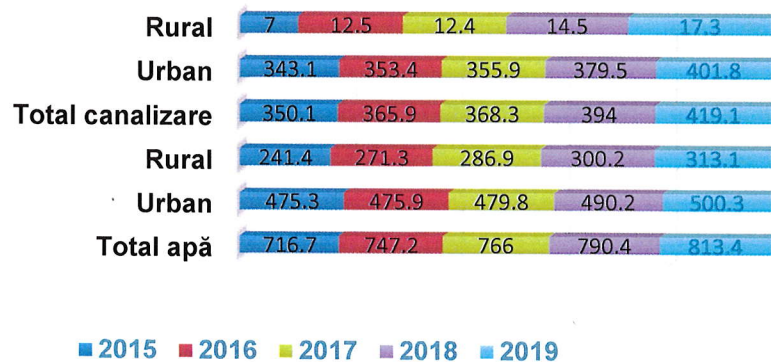
Fig. 4: Rata de conectare a populației la servicii de aprovizionate cu apă în 2018 la nivel regional în %

Sursa: BNS

În perioada 2015-2019, se denotă o continuă creștere pe indicatorii ce caracterizează numărul locuințelor conectate la sistemele de aprovizionare cu apă și canalizare, atât la nivel național cât și la nivelul regiunilor de dezvoltare, cu excepție Regiunii de dezvoltare Nord în mediul urban și în Regiunea de dezvoltare Sud în mediul rural, unde se atestă o ușoară descreștere a numărului de locuințe conectate. (Vezi Anexa privind Tabelul generalizator).

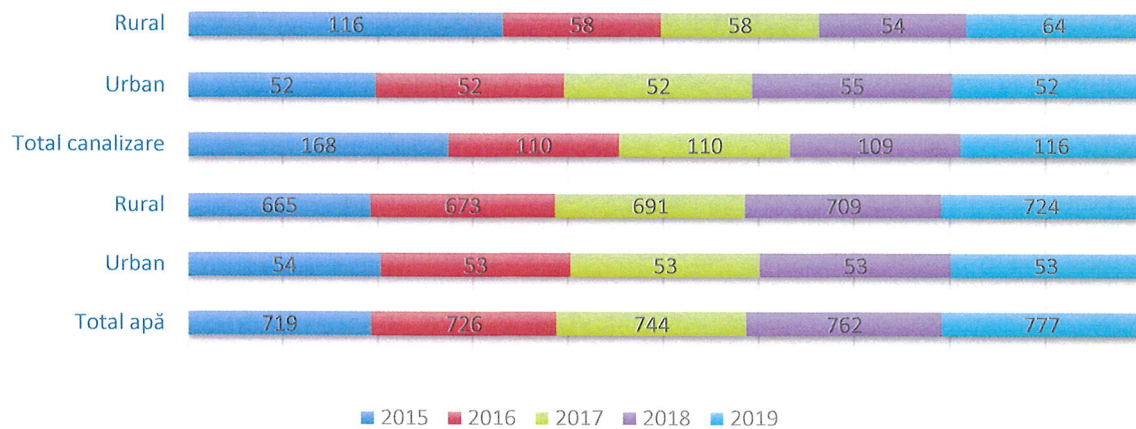
Figura 5: Numărul locuințelor conectate la sistemul de AAC (în mii)

Sursa: BNS

Cu referire la numărul de localități, conectate la serviciile de aprovizionare cu apă, la nivel național se atestă o creștere evidentă, cu excepție în mediul urban, unde se observă descreștere, iar cu privire la numărul de localități conectate la servicii de canalizare, se atestă un regres, doar la nivelul mediului urban numărul de localități rămâne constant. (Vezi Anexa privind Tabelul generalizator).

Figura 6: Numărul localităților conectate la sistemul de AAC

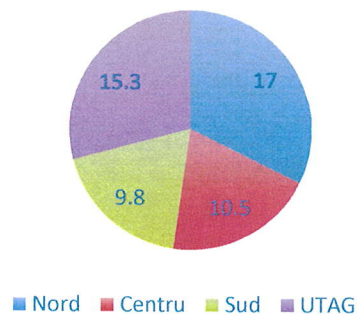

Sursa: BNS

Analiza indicatorilor la nivel regional atestă sporirea numărului de localități, conectate la servicii de aprovizionare cu apă doar în Regiunea Centru, în celelalte regiuni de dezvoltare, pe parcursul anilor 2015-2018 se atestă aceeași situație a numărului localităților conectate la servicii de aprovizionare cu apă și canalizare în mediul urban, și descreșteri în mediul rural.

Conform datelor statistice în anul 2018, rata de conectare a populației la servicii de canalizare, la nivelul regiunilor de dezvoltare se exprimă în felul următor: RD Nord- 17 %; RD Centru- 10,5 %; RD Sud-9,8 % și RD UTAG-15,3 %; care atestă că un nivel mai sporit de conectare la serviciul dat este la Nord, iar o situație mai dificilă este identificată în RD Sud. Astfel, în domeniul prestării serviciilor de canalizare populației, este specificată o creștere în toate regiunile de dezvoltare. (Conform Anexei Tabelul generalizator).

Figura 7: Rata de conectare a populației la servicii de canalizare în 2018 la nivel regional în %

Sursa: BNS

Cauzele identificate care contribuie la descreșterile menționate mai sus, sunt de natura uzării sistemelor de apeduct și canalizare și apariția imposibilității de funcționare și inclusiv factorul uman în prezentarea datelor.

Întru realizarea acțiunii respective, pe parcursul anului 2020, au fost în proces de implementare 9 proiecte finanțate din mijloacele FNDR, pentru implementarea cărora, în anul 2020, au fost aprobate mijloace financiare în sumă de 64,90 milioane lei, dintre care în perioada de raportare au fost valorificați cca. 57,87 milioane lei.

Astfel, în urma implementării proiectelor pentru dezvoltarea infrastructurii de aprovizionare cu apă și canalizare, din mijloacele FNDR, în anul 2020, au fost atinși următorii indicatori:

- apeduct construit – 64,8 km;
- stații de pompare a apei potabile – 1;
- castele de apă potabilă construite – 1;
- rețele de canalizare construite – 0,4 km.

Prin realizarea acestor obiective a fost creat acces la servicii de aprovizionare cu apă și canalizare pentru cca. 32 mii locuitori din 11 localități.

În anul 2020 au fost finalizate 5 proiecte de dezvoltare a infrastructurii de alimentare cu apă și canalizare cu finanțare din FNDR.

Totodată, cu suportul UE, prin intermediul GIZ, au fost desfășurate procedurile de licitație publică pentru 7 proiecte de aprovizionare cu apă și canalizare, implementate în Regiunile de Dezvoltare Nord, Centru și Sud. Pentru 6 proiecte au fost semnate contractele de achiziții și au demarat lucrările.

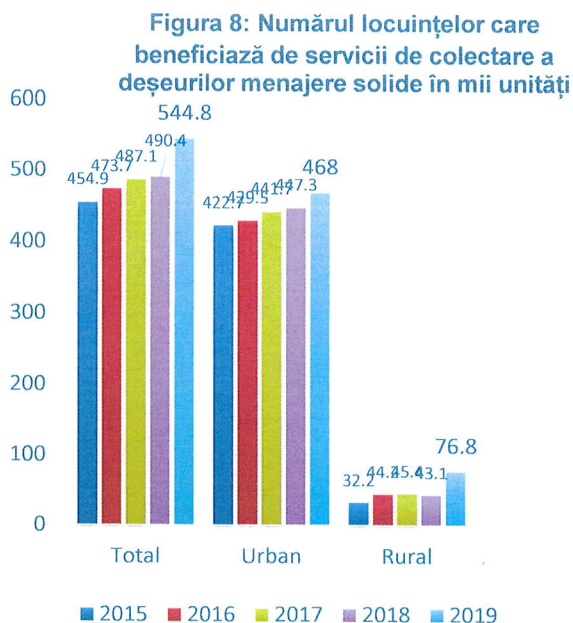
În cadrul proiectului din or. Edineț urmează desfășurarea repetată a licitației, desemnarea câștigătorului și inițierea lucrărilor.

În același context, menționăm că în perioada de raportare a continuat implementarea proiectelor de aprovizionare cu apă în raionul Cahul și construcția apeductului magistral Chișinău-Strășeni-Călărași, finanțate de către Guvernul Germaniei și UE, prin intermediul KfW.

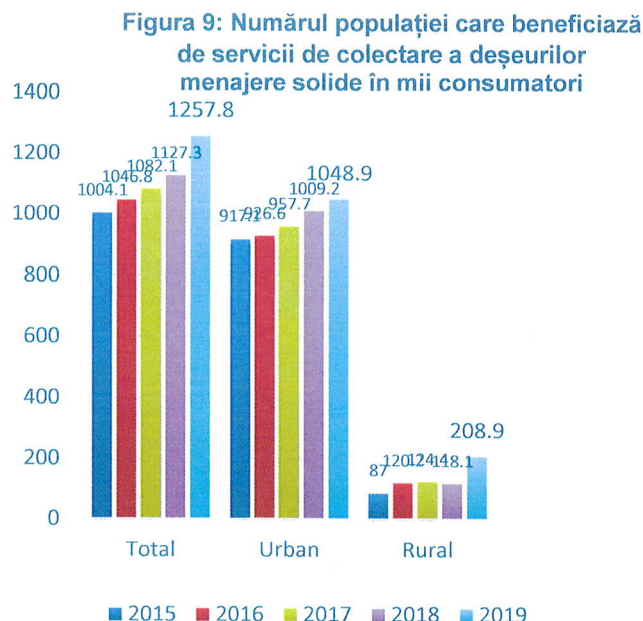
În cadrul proiectului din raionul Cahul (alocat: Guvernul Germaniei – 23,5 milioane euro, UE – 10,124 milioane euro, grant), în anul 2020, a continuat procesul de elaborare a documentației tehnice de proiect. A fost desfășurată procedura de licitație pentru construcția noii stații de epurare a apelor uzate din Cahul. Procedura a fost anulată și urmează desfășurarea repetată a licitației.

În cadrul proiectului de construcție a apeductului magistral Chișinău-Strășeni-Călărași (alocat: Guvernul Germaniei – 25 milioane euro, grant) a fost semnat Acordul separat privind implementarea proiectului. A fost desfășurată licitația pentru achiziționarea consultanței, care are sarcina de a acorda suportul și ghidarea pe întreaga perioadă de implementare a proiectului, precum și va elabora documentația tehnică de proiect. Urmează inițierea procesului de elaborare a documentației tehnice de proiect.

La capitolul modernizării și/sau crearea infrastructurii de gestionare a deșeurilor solide se atestă o dinamică pozitivă a numărului locuințelor și a populației ce beneficiază de aceste servicii, iar impactul rezultat îl reprezintă creșterea nivelului de salubritate și igienizare în mediul urban și rural în regiunile de dezvoltare. (vezi Figura 8,9)

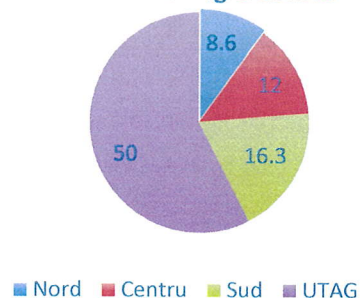
Sursa: BNS

Sursa: BNS

Iar în ceea ce privește rata de acoperire a localităților cu servicii de colectare a deșeurilor menajere solide în anul 2019, situația se caracterizează printr-un nivel sporit de salubritate a localităților în UTA Găgăuzia și un nivel redus de salubritate în celelalte regiuni de dezvoltare. (Vezi Anexa privind Tabelul generalizator).

Figura 10: Rata de acoperire a localităților cu servicii de colectare a deșeurilor în 2019 la nivel regional în %

Sursa: BNS

Totodată, o situație alarmantă în regiuni este manifestată prin prezența multiplelor spații neconforme pentru acumulare deșeurilor menajere. Aceste spații care nu corespund cerințelor legale, nu sunt autorizate de autoritățile competente ale statului, prezintă un pericol eminent de poluare a mediului și au un impact nociv asupra sănătății populației din localitățile unde sînt amplasate.

Astfel, situația redată în tabel ne indică că, nu toate spațiile neconforme identificate pe parcursul unui an au fost lichidate, iar eforturile depuse în diminuarea impactului existenței acestor spații nu sunt suficiente.

Tabel 3: Situația privind spațiile neconforme de depozitare a deșeurilor solide

Indicatori	2015	2016	2017	2018	2019
Numărul de spații neconforme de depozitare a deșeurilor solide identificate	2.726	3.200	3.122	2.753	3.024
Numărul de spații neconforme de depozitare a deșeurilor solide lichidate	1.977	2.402	2.661	1.958	2.337
Suprafața spațiilor neconforme de depozitare a deșeurilor solide identificate	371,76 ha	386,94 ha	246,64 ha	357,17 ha	377,85 ha
Suprafața spațiilor neconforme de depozitare a deșeurilor solide lichidate	260,43 ha	264,94 ha	174,74 ha	254,56 ha	279,87 ha

Sursa: IPM

În vederea atingerii obiectivelor la capitolul management al deșeurilor și îmbunătățirii situației în domeniu, pe parcursul anului 2020, în proces de implementare s-a aflat 1 proiect: „Optimizarea sistemului gestionării deșeurilor solide în raionul Vulcănești”. Costul total al proiectului constituie 9,37 milioane lei. Proiectul a fost inițiat în anul 2017. Conform Deciziei CNCDR nr. 14/20 din 13.02.2020, pentru implementarea proiectului în anul 2020, a fost aprobată suma de 2,14 milioane lei din FNDR.

Proiectul a fost finalizat. În cadrul proiectului, în anul 2020, au fost procurate 2 autospeciale pentru acumularea și transportarea deșeurilor menajere solide cu un cost total de cca 1,95 milioane lei.

Prin implementarea acestui proiect a fost creat acces la servicii îmbunătățite de management al deșeurilor menajere solide pentru cca. 24 mii locuitori din 3 localități.

În domeniul eficienței energetice în clădirile publice

Conform Deciziei CNCDR nr. 14/20 din 13.02.2020 privind repartizarea mijloacelor financiare ale FNDR pe anul 2020, au fost aprobate spre finanțare 2 proiecte de sporire a eficienței energetice în clădirile publice. Pentru implementarea acestor proiecte în anul 2020, au fost alocate mijloace financiare în sumă de cca 6,90 milioane lei, dintre care, în anul 2020, au fost valorificați 3,83 milioane lei.

În anul 2019 au fost finalizate lucrările în cadrul proiectului de reabilitare, prin măsuri de eficiență energetică, a Spitalului Raional Nisporeni. În anul 2020 au fost achitate restanțele pentru executarea unor lucrări efectuate în anul 2019.

În anul 2020 a fost organizată recepția finală și au fost transmise beneficiarului costurile investiționale formate în cadrul proiectului.

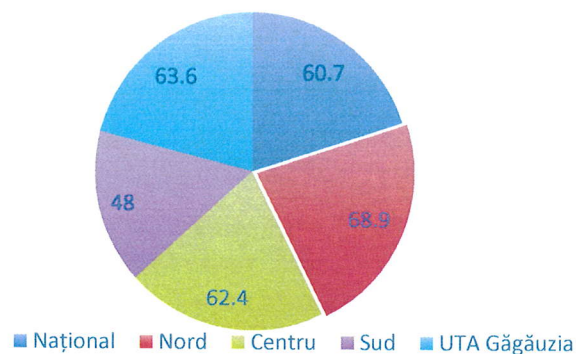
Totodată, a continuat implementarea proiectului de reabilitare a Centrului de sănătate din municipiul Comrat.

Infrastructura Drumurilor regionale și locale reprezintă o altă prioritate prevăzută de SNDR 2016-2020, ce este monitorizată prin indicatorii: „*Ponderea drumurilor regionale modernizate*” și „*Lungimea drumurilor regionale modernizate*”².

În acest sens, colectarea datelor statistice pe indicatorii menționați se efectuează începând cu anul 2017. Astfel, în 2017 la nivel național lungimea drumurilor regionale modernizate a reprezentat 1.872,585 km, iar în anul 2019, 1.994,19 km.

În diagrama de mai jos, este prezentată ponderea drumurilor regionale modernizate în anul 2019, la nivel național și pe regiunile de dezvoltare, cu excepția unității administrativ teritoriale mun. Bălți din regiunea de dezvoltare Nord. În rezultat se observă o pondere de 2/3 a drumurilor regionale modernizate în regiunile de dezvoltare Nord și UTA Găgăuzia, în regiunea Centru ponderea e peste nivelul mediei naționale, iar cea mai slab modernizată infrastructură a drumurilor regionale o posedă regiunea de dezvoltare Sud, cu o pondere sub media națională.

Figura 11: Ponderea drumurilor regionale modernizate în anul 2020 (%)

Sursa: ASD

Pentru dezvoltarea infrastructurii de drumuri regionale și locale au fost aprobate spre finanțare, din FNDR, 4 proiecte. Pentru implementarea acestora în anul 2020, au fost aprobate mijloace financiare din FNDR în sumă de cca 61,38 milioane lei, dintre care în perioada de raportare au fost valorificați 52,58 milioane lei.

Pe parcursul anului 2020, în cadrul acestor proiecte au fost atinși următorii indicatori:

- infrastructură de drum construită/reabilitată (variantă asfalt) – 23,7 km;
- poduri/podețe reconstruite – 9;

² Ținem să menționăm faptul că, termenul de „*drum regional*”, a fost recent introdus în legislația națională, prin completarea *Legii nr. 509 din 22.06.1995 drumurilor*,² în care se definește - *drum de însemnătate regională care asigură legătura între localitățile din două sau mai multe raioane sau între minim 4 localități dintr-o unitate administrativ-teritorială*.

- localități cu acces la drumul construit/reabilitat – 8;
- populație cu acces la drumul construit/reabilitat – 14 mii locuitori.

Menționăm faptul că în anul 2020 a fost finalizat 1 proiect de dezvoltare a infrastructurii de drumuri regionale și locale.

MĂSURA 1.2. Dezvoltarea principiilor de regionalizare a serviciilor publice în domeniile gestionării deșeurilor solide și alimentării cu apă și canalizare

De regulă, regionalizarea serviciilor publice se realizează avînd ca bază o planificare spațială bine organizată. În vederea realizării acestei activități, reprezentanții Direcției planificare spațială din cadrul MADRM au elaborat Instrucțiunea privind elaborarea secțiunii specializate „Apă și sanitație” a Planului de Amenajare a Teritoriului Național (PATN), care a fost aprobată prin Ordinul ministrului nr. 128 din 25.06.2020.

Concomitent, reprezentanții MADRM în vederea implementării politicii naționale de alimentare cu apă și canalizare, au desfășurat o serie de activități în domeniul Regionalizării serviciului de alimentare cu apă și canalizare:

- A fost modificată Legea 303/2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare, în textul căreia au fost reglementate aspecte precum: introducerea noțiunii de "operator regional" (art. 4);
- Au fost organizate 12 seminare pentru autoritățile publice locale, în cadrul cărora participanții au fost informați cu privire la regionalizarea serviciului de alimentare cu apă și de canalizare;
- În raioanele în care a demarat procesul de regionalizare a serviciului de alimentare cu apă și de canalizare, în colaborare cu Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei(GIZ), au fost organizate ateliere de lucru privind etapele implementării cadrului legal privind implementarea politicii naționale de dezvoltare a sectorului, precum și prezentarea documentelor care urmează a fi elaborate/aprobate de către autoritățile publice locale;
- Au fost elaborate materiale informative pentru autoritățile publice locale, sub forma unei broșuri cu titlul "*Serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare: politica națională și cadrul legal de reglementare*";
- A fost acordată asistență operatorilor regionali în vederea întăririi capacităților instituționale și operaționale.

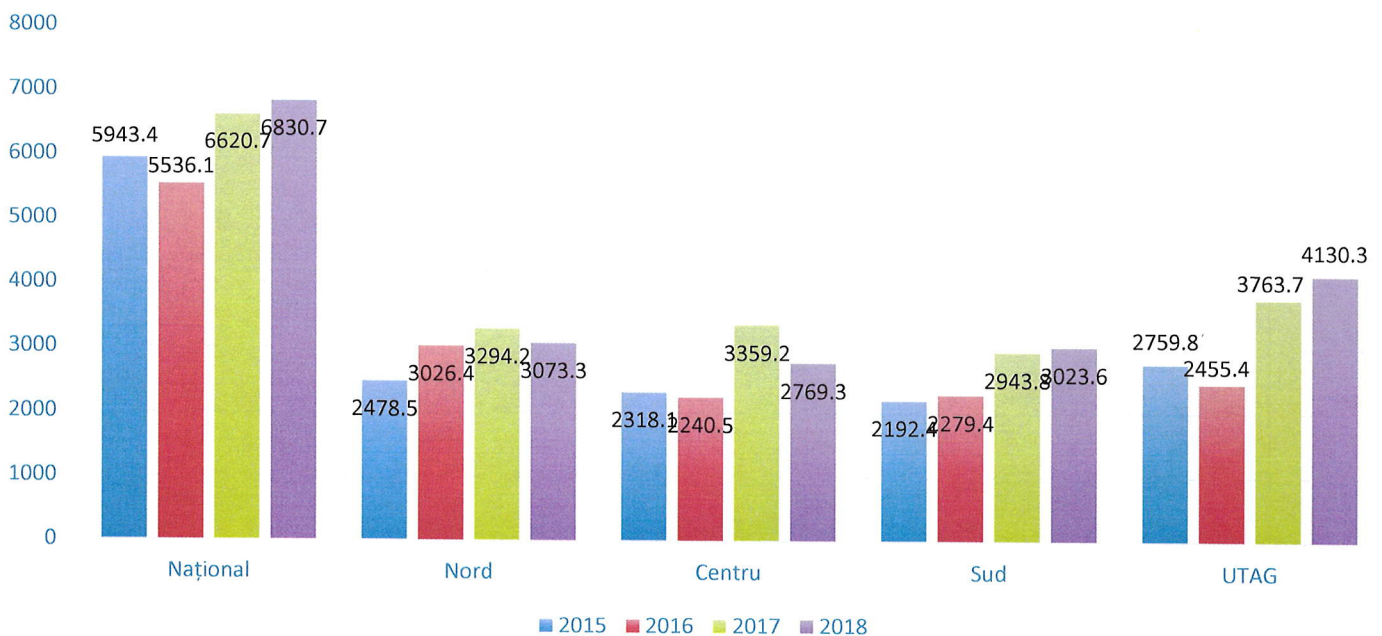
Obiectivul Specific 2: Asigurarea creșterii economice sustenabile în regiuni

În conformitate cu prevederile SNDR 2016-2020, acest obiectiv își propune să contribuie la asigurarea coeziunii economice și valorificarea potențialului economic al regiunilor, care în prezent este în majoritatea regiunilor la un nivel insuficient de dezvoltare. Obiectivul propus tinde spre crearea unui sistem prin care orice regiune de dezvoltare va avea posibilitatea să dispună de o specializare economică proprie de producere și/sau de servicii, ținînd cont de resursele proprii și de cele atrase din investiții și asistență tehnică. Astfel în cadrul acestui obiectiv, se planifică atingerea următoarelor **rezultate**:

- 1) potențial economic al regiunilor valorificat;
- 2) atractivitate investițională a regiunilor sporită;
- 3) infrastructură de afaceri valorificată;
- 4) potențial turistic al regiunilor majorat.

Analiza indicatorilor principali ai acestui obiectiv conform datelor BNS relevă că, la nivel național, investițiile totale în active materiale pe termen lung au înregistrat o mică creștere, însumând circa 23,4 miliarde de lei în anul 2017, și circa 31,2 miliarde lei în 2019. Conform datelor prezentate în Figura 12, în 2018 se atestă dinamici pozitive și în Regiunile de dezvoltare Sud și UTA Găgăuzia unde investițiile totale în active materiale pe termen lung per locuitor au crescut, constituind circa 3 și respectiv 4 mii lei per locuitor.

Figura 12: Investiții în active materiale pe termen lung pe cap de locuitor în perioada 2015-2018 în lei

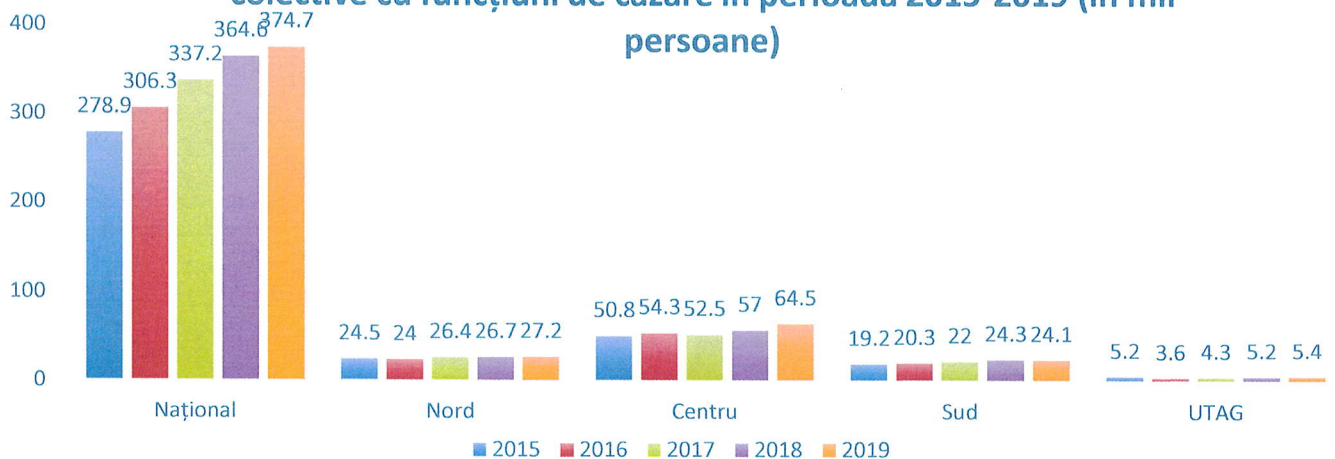

Sursa: BNS

Zonele economice libere, parcurile industriale și incubatoarele de afaceri continuă să fie principalele infrastructuri de afaceri în care se investește preponderent. La nivel național, se atestă o creștere a investițiilor în zonele economice libere (de la 230 mln dolari SUA în 2015 la 432,7 mln. dolari SUA în 2019) și parcurile industriale (708,3 mln lei în 2017).

De asemenea, conform datelor BNS, rata de ocupare a populației la nivel național se menține la nivel de aproximativ 40,1 % în anul 2019, în scădere cu 4,4 % în comparație cu anul precedent. O tendință negativă se atestă și la capitolul rata șomajului, care la nivel național în 2019 reprezintă 5,1 %, crescând cu 3,2 % în comparație cu anul 2018.

Figura 13: Numărul turiștilor cazați în structurile de primire turistică colective cu funcțiuni de cazare în perioada 2015-2019 (în mii persoane)

Sursa: BNS

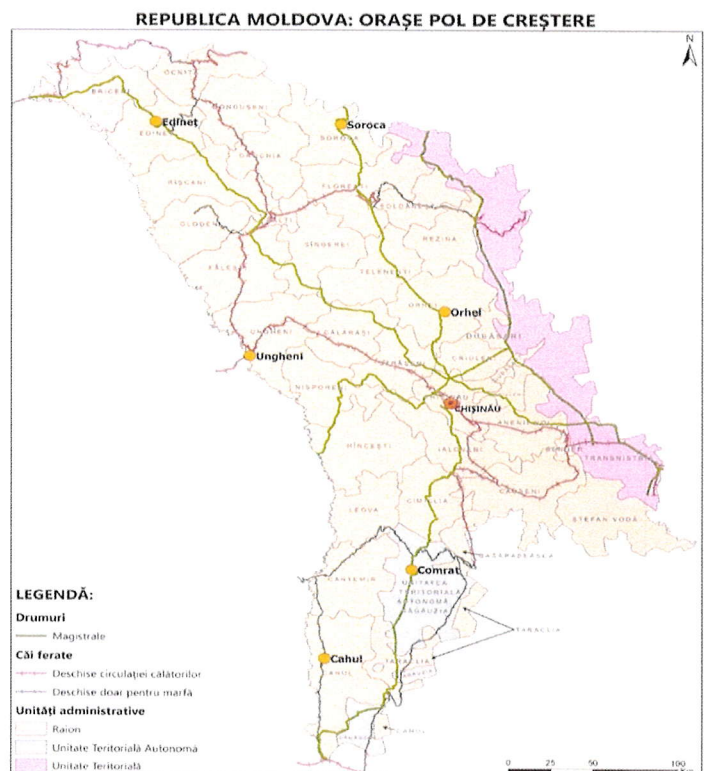
De asemenea, numărul structurilor de primire turistică colective cu funcțiuni de cazare a crescut la nivel național de la 249 în anul 2015 la 267 unități în anul 2019, regiunea de dezvoltare Centru (57 unități în anul 2019) menținând al doilea loc după capitala țării.

MĂSURA 2.1. Conceptualizarea rețelei de centre urbane

În scopul asigurării implementării acestei măsuri, a fost elaborat în baza politicii publice „Dezvoltarea Urbană în Republica Moldova”, „Programul Național de dezvoltare a orașelor-poli de creștere în Republica Moldova”, care a fost aprobat prin Hotărârea de Guvern nr. 916/2020.

În cadrul Programului, 6 orașe: **Edineț, Soroca, Ungheni, Orhei, Cahul și Comrat** au fost desemnate în calitate de pol de creștere.

Scopul urmărit de Program este: *Crearea în Republica Moldova a unei rețele de orașe – poli de creștere regională, atractive pentru locuitori, antreprenori și vizitatori care generează creștere, ocupare a forței de muncă și stimulează dezvoltarea zonelor teritoriale adiacente.*

În cadrul Programului vor fi susținute financiar proiecte de dezvoltare ale municipiilor desemnate poli de creștere și localităților rurale aflate în zona lor de influență, pe următoarele componente:

1. Conectivitate și mobilitate urbană, focalizată pe modernizarea infrastructurii drumurilor și serviciilor urbane de transport public;
2. Competitivitate și susținerea activităților economice, focalizată pe dezvoltarea infrastructurii de sprijinire a dezvoltării sectorului privat și atragere a investițiilor străine;
3. Revitalizare urbană și dezvoltarea infrastructurii spațiilor publice, focalizată pe satisfacerea celor mai stringente aspecte ale calității vieții în orașe;
4. Modernizarea infrastructurii tehnico-edilitare și rețelelor de utilități publice, focalizată pe asigurarea adecvată a populației cu servicii de apă, canalizare, salubritate și iluminat stradal.

Pe fiecare din aceste Componente, se propun spre implementare un portofoliu de proiecte, care reflectă prioritățile individuale specifice ale fiecărui municipiu.

Pentru implementarea Programului, pentru perioada 2021-2027, reieșind din posibilitățile investiționale actuale ale bugetelor locale și Bugetului de Stat, precum și cadrului de colaborare cu partenerii externi de dezvoltare, acest Program abordează acoperirea necesităților prioritare de investiții în municipiile - beneficiare în valoare de 2,781.4 miliarde MDL, cu finanțare din 5 surse:

Tabelul nr. 4

Nr.	Surse de acoperire	Valoare	
		mil MDL	%
1	Bugetul de Stat prin intermediul prezentului Program	822	30%
2	Surse din partea Donatorilor deja identificate	280	10%
3	Surse pentru reconstrucția drumurilor care urmează a fi identificate suplimentar de la Donatori, Bugetul de Stat și/sau organizații financiare internaționale.	728	26%
4	Surse pentru proiecte de infrastructură social-economică care urmează a fi identificate suplimentar din partea Donatorilor	919	33%
5	Contribuția APL	32.4	1%
TOTAL		2,781.4	100%

Sursa: MADRM

Pe parcursul perioadei de elaborare a Programului, au fost desfășurate ședințe comune de lucru cu reprezentanții autorităților publice locale din aceste orașe, în cadrul cărora a fost consultată opinia lor, inclusiv au fost recepționate propuneri de ajustare a conținutului Programului.

De asemenea, în perioada de raportare, au fost organizate și desfășurate o serie de activități ce țin de procesul de revitalizare urbană și anume:

1. S-a organizat ședința de lucru cu participarea orașelor, Ministerului Agriculturii Dezvoltării Regionale și Mediului și Solidarity Fund PL în Moldova;

2. A fost lansat apelul de implementare a programelor de revitalizare urbană în cadrul Fondului Granturilor Mici 2020 (FGM) - ediția Revitalizare Urbană;
 3. A fost facilitat procesul de creare a Rețelei Naționale de Revitalizare Urbană din Republica Moldova;
 4. Implicarea în procesul de evaluare a necesităților de dezvoltare a competențelor pentru Unitățile de Implementare a Proiectelor la nivelul a 6 APL (Cahul, Comrat, Edineț, Orhei, Soroca, Ungheni).
1. Ședința de lucru cu participarea orașelor, Ministerului Agriculturii Dezvoltării Regionale și Mediului și Solidarity Fund PL în Moldova

Pe data de 14 februarie 2020 a avut loc ședința cu participarea orașelor implicate în procesul de revitalizare urbană din Republica Moldova, Ministerului Agriculturii Dezvoltării Regionale și Mediului (MADRM) și Solidarity Fund PL în Moldova (SF PL). În cadrul ședinței ai fost abordate subiectele ce țin de procesele de aprobare a Programelor de Revitalizare Urbană la nivel de orașe și municipii. Monitorizarea implementării Programelor de Revitalizare Urbană, Apelul de propuneri în cadrul FGM 2020 și crearea Rețelei de orașe - Revitalizare Urbană.

Rezultate obținute:

1. Ședință cu participarea orașele și municipiile implicate în procesul de revitalizare urbană desfășurată;
 2. Consultarea regulilor de participare în cadrul FGM 2020, ediția Revitalizare Urbană;
 3. Discutarea conceptului de rețea a orașelor;
 4. Prezentarea progreselor în aprobarea și implementarea programelor de revitalizare urbană la nivel de orașe și municipii;
 5. Planificarea activităților pentru anul 2020.
2. Lansarea Apelului de implementare a programelor de revitalizare urbană în cadrul Fondului Granturilor Mici 2020, ediția Revitalizare Urbană.

În cadrul Concursului au aplicat 14 orașe și municipii cu proiecte de revitalizare urbană, dintre care a fost oferită cofinanțare pentru opt APL-uri: Bălți, Ceadâr-Lunga, Cimișlia, Drochia, Edineț, Rezina, Strășeni și Ungheni. Printre activitățile implementate se numără dezvoltarea infrastructurii urbane la scară mică (căi de acces, canalizare, iluminat), reabilitarea zonelor verzi și a spațiilor publice, sprijin pentru dezvoltarea instituțiilor de învățământ, precum și activități sociale și civice, cum ar fi campanii de informare, consultare, salubritate și evenimente locale. Valoarea investițiilor realizate în cadrul proiectelor constituie 14 805 491 MDL (aprox. 701 000 EUR). Din valoarea totală 6 098 400 MDL (aprox. 289 000 EUR sau 41%) a constituit cofinanțarea acordată de SFPL în MD, iar restul sumei de 8 707 091 MDL (aprox. 412 000.00 EUR sau 59%) a constituit contribuția proprie a APL-urilor. În anul 2020 au fost finalizate două proiecte, celelalte șase urmând să fie încheiate în primăvara 2021.

Rezultate obținute:

- a) 8 proiecte integrate de revitalizare urbană (intervenții de infrastructură și măsuri sociale);

- b) 1 grădiniță renovată;
- c) 5 terenuri de joacă pentru copii amenajate/renovate;
- d) 6 terenuri de sport amenajate/renovate;
- e) 3 stații de transport public instalate;
- f) 3 zone publice înverzite;
- g) drumuri și căi de acces renovate;
- h) rețea de iluminat public extinsă;
- i) sistemul centralizat de canalizare extins;
- j) 8 planuri locale de management de mediu elaborate;
- k) 8 planuri locale de monitorizare de mediu elaborate;
- l) 7 campanii de consultare și informare a locuitorilor din zonele de revitalizare organizate;
- m) 3 acțiuni de salubritate desfășurate;
- n) 3 evenimente publice în zonele de revitalizare organizate;
- o) 14 știri în presa locală despre acțiunile de revitalizare urbană publicate;
- p) aprox. 20 000 beneficiari direcți.

3. Facilitarea procesului de creare a Rețelei Naționale de Revitalizare Urbană din Republica Moldova

Solidarity Fund PL în Moldova și-a asumat rolul de facilitator al procesului de creare a Rețelei Naționale de Revitalizare Urbană din Republica Moldova (RNRU), sprijinind eforturile grupului de lucru responsabil de crearea RNRU.

Până în prezent, s-au implementat o serie de acțiuni cu privire la crearea RNRU. În luna martie 2020, orașele și municipiile implicate în procesul de revitalizare urbană au fost chestionate cu privire la viziunea lor referitor la crearea și funcționarea RNRU. În paralel, s-a efectuat analiza juridică a potențialelor forme juridice pe care o va putea prelua RNRU. Ca urmare a rezultatelor chestionării și analizei juridice, au fost elaborate modelele de documente ce au stat la baza creării RNRU, și anume: Memorandumul cu privire la crearea RNRU și Declarația de principii privind RNRU. De asemenea, a fost elaborat și modelul regulamentului RNRU.

Pe parcursul lunilor mai-iulie 10 orașe (**Bălți, Căușeni, Ceadr-Lunga, Cimișlia, Edineț, Ocnița, Rezina, Soroca, Strășeni, Ungheni**) au aprobat prin deciziile Consiliilor orașenești și municipale crearea RNRU.

Între 21 și 31 iulie, orașele sus menționate, au semnat Memorandumul și Declarația de principii privind crearea RNRU.

Pe parcursul a primelor 7 luni din anul 2020, grupul de lucru cu privire la crearea și dezvoltarea RNRU, a desfășurat întruniri constante în cadrul cărora s-au discutat și planificat acțiunile de creare și dezvoltare a RNRU.

Rezultate obținute:

1. Chestionarea orașelor și municipiilor cu privire la crearea și funcționarea RNRU;
2. Analiza juridică a constituirii, formei organizatorice-juridice și funcționării RNRU;
3. Elaborarea documentației de constituire și regulamentul RNRU;

4. Elaborarea modelelor de decizii ale Consiliilor orășenești și municipale cu privire la crearea și aderarea la RNRU;
5. Aprobarea creării RNRU de către Consiliile orășenești și municipale;
6. 8 ședințe ale grupului de lucru cu privire la crearea și dezvoltarea RNRU;
7. Organizarea și desfășurarea maratonului memorandumului în cadrul căruia au fost semnat de către 10 orașe documentația de constituire a RNRU.

4. Evaluarea necesităților de dezvoltare a competențelor Unităților de Implementare a Proiectelor

În contextul proiectului Programului Național de dezvoltare a orașelor-poli de creștere în Republica Moldova, vor fi create Unități de Implementare a Proiectelor (UIP) în cadrul Primăriilor celor 6 orașe desemnate. Ministerul Fondurilor pentru Dezvoltare și Politică Regională al Republicii Polonia în parteneriat cu Solidarity Fund PL în Moldova și-a asumat responsabilitatea de a susține dezvoltarea competențelor UIP, în ceea ce privește implementarea proiectelor mari investiționale.

Astfel, pentru realizarea scopului sus menționat, Solidarity Fund PL a contractat serviciile unui expert/consultant local pentru a sprijini eforturile expertului din Polonia, care a fost contractat de către Ministerul din Polonia.

Rezultate obținute:

1. Contractarea serviciilor unui expert/consultant local pentru expertiză locală;
2. Elaborarea, consultarea și aprobarea metodologiei și chestionarelor de analiză a necesităților de dezvoltare a competențelor pentru UIP;
3. Chestionarea a 6 APL și 3 Agenții de Dezvoltare Regională;
4. Organizarea și desfășurarea interviurilor cu 3 APL.

Totodată, în Republica Moldova pe parcursul anilor 2019-2025, va fi implementat Programul **EU4Moldova** de către Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, cu finanțare din Uniunea Europeană.

Obiectivul general al Programului rezidă în consolidarea coeziunii economice, teritoriale și sociale, prin facilitarea dezvoltării locale socio-economice inteligente, verzi, inclusive, durabile și integrate și îmbunătățirea standardelor de trai ale cetățenilor în regiunile cheie: Cahul și Ungheni³.

Întru realizarea acestui obiectiv, Programul urmează să abordeze decalajul urban-rural din regiunile-cheie și disparitățile regionale, să stimuleze creșterea economică și crearea locurilor de muncă, să îmbunătățească accesul cetățenilor la servicii publice și utilități de calitate, ținând cont de schimbările climatice, recesiunea economică provocată de pandemie și factorii de risc naturali, și perspectiva de gen în activitățile Programului.

³ Regiuni-cheie Cahul și Ungheni – în sensul prezentului Apel de propuneri de proiecte, numai teritoriul administrativ al raioanelor Cahul și Ungheni este considerat ca și regiune-cheie.

În context, pe parcursul anului 2020 au fost defășurate mai multe activități în rezultatul cărora au fost obținute următoarele rezultate:

- Au fost încheiate parteneriate de dezvoltare economică locală, bazate pe IMC stabilite în fiecare regiune focală, formalizate prin memorandumuri de acord, aprobate și semnate de comunitățile locale partenere (toate cele 33 de comunități din regiunea focală Ungheni și toate cele 37 de comunități din regiunea focală Cahul);
- Au fost elaborate într-o manieră inovatoare și participativă pentru fiecare regiune focală Hărți rutiere de dezvoltare economică cu emisii reduse de carbon;
- 47 de reprezentanți ai administrației locale și alte părți interesate, inclusiv 34 de femei, și-au îmbunătățit capacitățile în implementarea strategiilor și planurilor locale;
- Programul privind activitățile de consolidare a capacității și responsabilitatea APL, a fost dezvoltat pentru aplicarea instrumentelor inovatoare și funcționale pentru dezvoltarea serviciilor publice, a infrastructurii de utilități și a dezvoltării economice locale;
- Municipiile Cahul și Ungheni au inițiat restructurarea și reproiectarea serviciului public local, astfel încât să includă o abordare de dezvoltare SMART;
- Regiunile focale Ungheni și Cahul au definit o viziune pentru *e-transformare și dezvoltare SMART*, reflectată într-un concept și o foaie de parcurs cu obiective, direcții prioritare și acțiuni concrete;
- 4 GAL-uri au fost împuternicite să răspundă nevoilor locale prioritare și dezvoltării rurale și economice, prin proiecte locale de până la 50.000 EUR;
- Comunitățile locale partenere din regiunile focale Ungheni și Cahul au inițiat dezvoltarea serviciilor publice prin încheierea de acorduri IMC (Memorandumurile de inițiere a IMC au fost semnate de primarii din ambele regiuni (21 din Cahul și 33 din Ungheni)
- 2 companii municipale - operatorii de servicii de gestionare a deșeurilor solide din municipalitățile Cahul și Ungheni au avut un exercițiu complex de diagnostic strategic (audit) care le-a permis să devină operatori regionali de servicii.
- A fost conceptualizată abordarea abilitării și mobilizării grupurilor defavorizate din regiunile focale, pentru crearea parteneriatului cu APL și identificarea comună a celor mai importante probleme și soluții în accesarea serviciilor publice locale calitative
- A fost lansat un program de subvenții pentru sprijinirea firmelor locale, a întreprinderilor noi și a inițiativelor de antreprenoriat social atât din regiunile focale Cahul, cât și din Ungheni. În rezultat, 28 de companii din regiuni vor beneficia de subvenții cuprinse între 15.000 și 30.000 EUR. fiecare, pentru extinderea afacerilor, crearea de noi locuri de muncă și creșterea atractivității regiunilor cheie pentru noi investiții;
- S-au dezvoltat 2 mărci pentru regiunile Cahul și Ungheni;
- 66.000 de cetățeni au participat la diverse activități, dezvoltând soluții integrate, realizabile și durabile pentru îmbunătățirea calității vieții în orașe;
- Au fost selectate patru proiecte prioritare de dezvoltare locală și s-a inițiat implementarea lor (reconstrucție pe scară largă/înfrumusețarea centrelor urbane; aprovizionare cu apă și salubritate în Ungheni; renovarea parcului central și dezvoltarea proiectului tehnic pentru sistemul de iluminat stradal SMART din Cahul). Drept urmare, se așteaptă ca 78.000 de persoane să beneficieze de servicii publice îmbunătățite și infrastructură renovată.

MĂSURA 2.2. Consolidarea și dezvoltarea economiei regionale

În scopul consolidării și dezvoltării economiei regionale, în perioada de raportare, în proces de implementare s-au aflat 5 proiecte în domeniul infrastructurii de sprijin a afacerilor incluse în

DUP pentru anii 2017-2018. Pentru implementarea acestor proiecte în anul 2020, din FNDR, au fost aprobate mijloace financiare în sumă de cca 36,37 milioane lei, dintre care, în anul 2020 au fost valorificați 25,32 milioane lei. Aceste mijloace financiare au fost utilizate pentru construcția/reabilitarea precum și conectarea obiectivelor de suport în afaceri la structura de acces și la utilități publice.

În cadrul cel 5 proiecte, în anul 2020 au fost realizați următorii indicatori:

- obiective de suport în afaceri construite/reabilitate – 1;
- obiective de suport în afaceri conectate la infrastructura de acces și utilități publice – 1;
- rețele electrice de tensiune înaltă construite – 2,6 km;
- stații de transformare construite/instalate – 1;
- teritoriu amenajat – 6,2 ha.

În anul 2020 au fost finalizate 3 proiecte în domeniul infrastructurii de sprijin a afacerii, cu finanțare din FNDR.

Totodată, în anul de referință și-a continuat activitatea Centrul de Informare și Consiliere în Afaceri pentru IMM, creat în cadrul ADR Nord în anul 2018. Pe parcursul anului 2020, specialiștii centrului au oferit 173 de consultări telefonice, e-mail, face to face privind oportunitățile investiționale existente. Au fost elaborate și diseminate 12 buletine informative. În cadrul proiectului au fost acordate 13 burse studenților Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți în cadrul stagerii practicei, inclusiv fiind desfășurate 2 evenimente de înmânare a granturilor, în cadrul cărora au fost oferite 4 granturi rezidenților din Incubatoarele de Afaceri Soroca și Sângerei (câte 12 participanți), fiind organizate și 2 evenimente de înmânare a „Revolving Fund” pentru IA din RDN.

În anul 2020 a fost finisat studiul lanțului valoric al fructelor în RDN, inițiat în anul 2019. Studiul a fost elaborat cu suportul experților, finanțat de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare SDC în cadrul proiectului „Optim – Oportunități prin Tehnologii și Inovație în Moldova”, realizat de HELVETAS Swiss Intercooperation. Prin acest studiu au fost analizate elementele lanțului valoric al fructelor din RDN (producerea, depozitarea, procesarea și comercializarea). Au fost identificate elementele lipsă a lanțului valoric în structura regională, nevoile actorilor-cheie implicați la diferite niveluri ale lanțului valoric, necesitățile de dezvoltare. În rezultat, au fost identificate direcțiile de investiții sub forme de proiecte investiționale de interes regional pe microregiuni.

Totodată, în regiunea de dezvoltare Centru se află în implementare proiectul „Date deschise și GIS pentru dezvoltarea afacerilor și oportunități de creștere” (eng. „Open data and GIS for business development and growth opportunities”), finanțat de Institutul Suedez. Scopul proiectului este preluarea și împărtășirea experienței de lucru cu datele deschise și GIS pentru asigurarea relevanței și exactității pe durată lungă, cu scopul creării beneficiilor pentru antreprenoriat. Parteneriatul în cadrul acestui proiect a fost stabilit între County Administrative Board of Östergötland (Suedia), Universitatea din Linköping (Suedia), Agenția de Dezvoltare Locală și Regională ERKAS (Estonia) și Agenția de Dezvoltare Regională Centru (Moldova). O activitate realizată a fost elaborarea și diseminarea către structurile de sprijin a afacerilor din RD Centru a unui chestionar cu privire la nivelul de cunoștințe și necesități în domeniul datelor

deschise, datele fiind colectate și prezentate în cadrul proiectului. De asemenea, în cadrul proiectului a fost prezentat un studiu de caz cu privire la utilizarea datelor de către administrația unei structuri de sprijin a afacerilor din RDC, precum și situația la nivel național cu privire la utilizarea datelor deschise de către populație.

În perioada de raportare în regiunea UTA Găgăuzia a continuat implementarea proiectelor orientate spre îmbunătățirea infrastructurii de suport în afaceri. Autoritățile regionale acordă o atenție sporită dezvoltării zonei economice libere "Valkaneș" care este constituită din 3 subzone: Vulcănești, Comrat și Ceadâr-Lunga. În ZEL "Valcaneș" sunt înregistrați 25 de rezidenți dintre care doar 12 activează. Rezidenții activiau asigurat crearea a peste 1200 locuri de muncă. Volumul de investiții de la începutul activității ZEL (1998) a constituit 22,9 milioane de dolari, din care în anul 2018 au fost investiți 3,9 milioane de dolari SUA iar în primul trimestru al anului 2019 -3,1 milioane de dolari SUA. În vederea dezvoltării infrastructurii ZEL "Valcaneș" (Subzona Ceadâr-Lunga), Comitetul Executiv al UTA Găgăuzia în comun cu primăria mun. Ceadâr-Lunga cu suportul tehnic al Agenției pentru Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ) a întreprins acțiuni pentru elaborarea documentației de proiect pentru construcția infrastructurii de pe teritoriul subzonei Ceadâr-Lunga. În perioada de raportare a fost finalizată proiectarea rețelelor de aprovizionare cu apă și canalizare și a rețelelor electrice. În proces de proiectare sunt rețelele de gazoduct pe teritoriul subzonei Ceadâr-Lunga. Pentru anul 2020 din bugetul UTA Găgăuzia sunt alocate mijloace financiare în sumă de 5000 mii lei pentru dezvoltarea subzonei.

Totodată, în luna noiembrie 2020 în cadrul Universității de Stat din Comrat, a fost organizat evenimentul "Săptămâna inovațiilor". În cadrul evenimentului, directorul ADR UTA Găgăuzia a prezentat principalele perspective și provocări în procesul de elaborare a strategiei de specializare inteligentă a regiunii UTA Găgăuzia

MĂSURA 2.3. Consolidarea și dezvoltarea infrastructurii turistice în regiunile de dezvoltare

În perioada de raportare în proces de implementare s-au aflat 5 proiecte în domeniul atractivității turistice. Pentru implementarea acestor proiecte în anul 2020, din FNDR au fost aprobate mijloace financiare în sumă de cca 31,41 milioane lei, dintre care, în anul 2020 au fost valorificați cca 27,50 milioane lei.

În cadrul cel 5 proiecte, în anul 2020 au fost realizați următorii indicatori:

- atracții turistice construite – 1;
- drum de acces construit – 1 km;
- obiective turistice incluse în circuit turistic – 1;

În anul 2020 au fost finalizate/finalizată finanțarea din FNDR 3 proiecte.

Este de menționat faptul că indicatorii raportați sunt cei care pot fi evaluați în conformitate cu prevederile legislației naționale în domeniul construcțiilor.

Totodată, având în vedere că proiectele sunt în proces de implementare, unele chiar nou inițiate, este imposibil de efectuat o evaluare a gradului de finalitate a acestora la etapa actuală.

În a doua jumătate a anului 2020, ADR Nord a inițiat implementarea unui proiect în parteneriat cu PRO4CE, Republica Slovacă „*Agricultură ecologică ca promotor pentru dezvoltarea destinației turismului prin brandingul produselor locale*”, finanțat de UNDP. prin acest proiect se propune să fie srijinită promovarea accesului la piețe și sporirea competitivității actorilor regionali în agricultura ecologică prin branding turistic.

În regiunea de dezvoltare Sud turismul cultural este susținut în zonă de câteva evenimente-cheie, printre care se numără Expoziția-târg „Parada Florilor” (Cimișlia), Festivalul „iProsop” (s. Selemet, r-l Cimișlia), Festivalul internațional de folclor „Nufărul Alb” (Cahul), Festivalul Strugurelui (Cimișlia), Expoziția-târg „Hai la piersici!” (s. Tudora, r-l Ștefan Vodă), Festivalul etnofolcloric regional „Dulce floare de salcâm” (s. Văleni, Cahul), Festivalul Regional „Ecol la Baștina” (Leova), Festivalul de dans popular în memoria coregrafului Ion BAZATIN (Cimișlia), Festivalul-concurs regional „Pâinea noastră cea de toate zilele” (Cahul), Festivalul regional al orchestrelor de muzică populară în memoria rapsodului Ion POPUȘOI (Cimișlia), Ziua Națională a Vinului ș.a. Anul acesta a fost imposibilă organizarea tuturor acestor evenimente din cauza situației epidemiologice creată de virusul COVID-19. Câteva din acestea însă, au fost organizate în mediul online.

Totodată, în anul curent a fost semnat Acordul de finanțare între părțile partenere ale proiectului „*Renaissance of the authentic crafts folk - common cultural heritage as a focal point for sustainable economic and tourism development*” (Renașterea meșteșugurilor autentice - moștenirea culturală comună ca punct focal pentru dezvoltarea economică și turistică durabilă), aplicat în cadrul Programului Operațional Comun România - Republica Moldova 2014-2020 în anul 2018. Parteneri de implementare: Agenția de Dezvoltare Regională Sud și Asociația „ART-MEȘTEȘUGURILE PRUTULUI”, Iași, România. Acest proiect contribuie la dezvoltarea atractivității turistice în regiunea de dezvoltare Sud.

Obiectivul Specific 3: Îmbunătățirea guvernancei în domeniul dezvoltării regionale

„Buna guvernare înseamnă asigurarea unui standard ridicat de civilizație și un trai decent”. În implementarea politicii de dezvoltare regională, buna guvernare presupune un efort comun al tuturor actorilor care participă în acest proces: CNCDR, MADRM, CRD, ADR, APL, sectorul privat și societatea civilă. O bună guvernare necesită implicare în procesul de luare a deciziilor, distribuirea corectă a responsabilităților actorilor implicați, precum și asigurarea transparenței acestui proces.

Îmbunătățirea capacității de "guvernare" poate fi asigurată prin formarea de competențe a actorilor naționali și regionali implicați în implementarea politicii de dezvoltare regională și crearea condițiilor pentru aplicarea modificărilor legale și normative care vor fi propulsate de noua paradigmă a dezvoltării regionale.

Rezultate scontate:

- Aria de acoperire a politicii de DR este extinsă;
- Cooperarea interministerială eficientă este asigurată;

- Competențele și capacitățile CRD și ADR în coordonarea multisectorială și implementarea SNDR și SDR la nivel de regiuni sunt coordonate;
- Capacitățile APL în implementarea proiectelor regionale sunt consolidate;
- Mecanismul de finanțare a proiectelor este îmbunătățit.

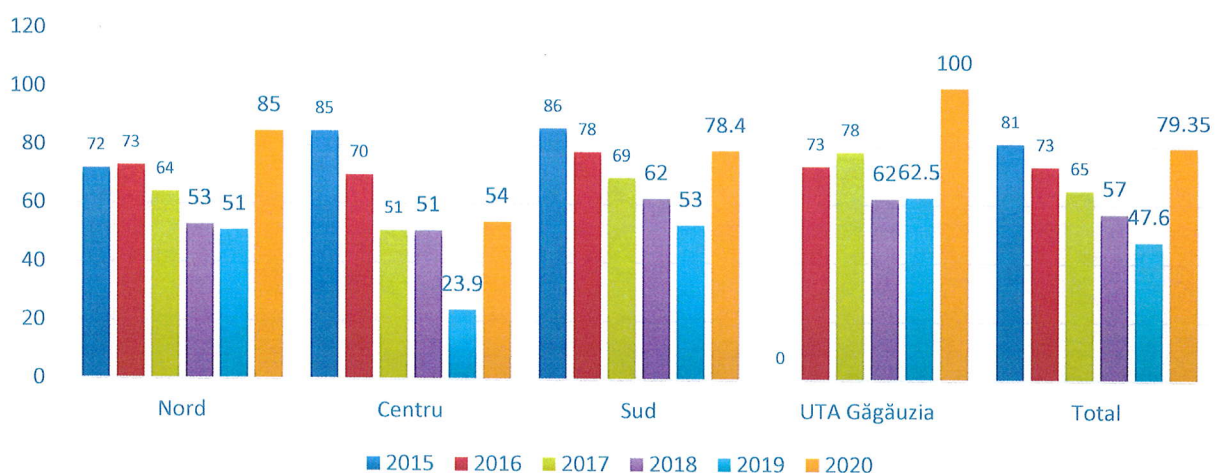
La inițiativa doamnei deputat Inga Grigoriu, au fost organizate vizite de lucru a membrilor Comisiei parlamentare mediu și dezvoltare regională din cadrul Parlamentului Republicii Moldova în regiunile de dezvoltare.

Scopul vizitelor a constat în informarea deputaților privind mersul implementării SNDR 2016-2020, aprobată prin Legea nr. 239 din 13.10.2016, inclusiv vizitarea proiectelor de dezvoltare regională, finanțate din FNDR cât și din surse externe.

În vederea consolidării capacităților actorilor implicați în implementarea politicii de dezvoltare regională, pe parcursul anului 2019, în concordanță cu analiza necesităților de instruire și în baza propunerilor identificate și înaintate de către Agențiile de Dezvoltare Regională fost desfășurate 73 sesiuni de instruire, 31 conferințe, 41 ateliere de lucru și 30 vizite de studiu.

În cadrul implementării proiectelor investiționale, etapele de realizare a proiectelor au fost analizate și dezbătute în cadrul Comitetelor Directoare Locale, unde reprezentanții locali au înaintat mai multe propuneri de îmbunătățire a realizării acestora.

Figura: 14 Rata de participare a membrilor CRD în procesul decizional în %

Sursa: ADR

Evoluția ratei de participare a membrilor CRD în procesul decizional (*Figura 14*) ne prezintă o învigorare a interesului acestora față de modalitatea actuală de soluționare a problemelor în regiuni, prin creșterea ratei de participare în anul 2020.

MĂSURA 3.1. Perfecționarea cadrului legislativ și normativ în domeniul dezvoltării regionale și celui aferent

Acțiunile cuprinse în această măsură presupun modificări ale cadrului legislativ, conform noilor necesități și tendințe în domeniul dezvoltării regionale, precum și ajustări conform prevederilor Planului de acțiuni al Acordului de Asociere Uniunea Europeană – Republica Moldova și implementarea acestora. Întrucât se vizează și eficientizarea proceselor operaționale, măsura dată include acțiuni direcționate spre perfecționarea sistemului de finanțare a proiectelor de dezvoltare regională.

Rezultate obținute:

A fost aprobat prin Decizia CNCDR nr. 4/20 din 13.02.2020, Noul concept (paradigmă) a politicii de dezvoltare regională, focusat pe o dezvoltare economică și inclusiv au fost aprobate propunerile de modificare a Legii nr. 438 din 2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova prin Decizia CNCDR nr. 5/20 din 13.02.2020.

În rezultat a fost elaborat și aprobat prin Hotărîrea de Guvern nr. 720/2020 *proiectul de lege pentru modificarea Legii nr. 438/2006 privind dezvoltarea regională în Republica Moldova și remis Parlamentului pentru examinare și aprobare.*

Proiectul actului legislativ propune ajustarea obiectivelor politicii de dezvoltare regională, relatate în Legea nr. 438/2006, la prevederile noului Concept al politicii de dezvoltare regională, armonizat la politicile europene în domeniu. Sub aspect tehnic, proiectul prevede modificarea conținutului unor noțiuni de bază ale politicii în domeniu, cum ar fi: „politică de dezvoltare regională”, „Document Unic de Program”, „Consiliu Regional pentru Dezvoltare”, etc.

Totodată, se urmărește reformularea obiectivului general al dezvoltării regionale în conformitate cu conținutul prevăzut de noul Concept al politicii de dezvoltare regională: creșterea competitivității și dezvoltării durabile a fiecărei regiuni, ajustarea disparităților și creșterea calității vieții cetățenilor.

De asemenea se propune evidențierea într-un aliniat nou a obiectivelor specifice ale dezvoltării regionale, după cum urmează:

- creșterea competitivității și ocupării forței de muncă a regiunilor;
- sporirea coeziunii teritoriale și prevenirea excluziunii;
- asigurarea condițiilor instituționale și legale pentru implementarea unei guvernante colective, care implică nivelul național, regional și local în parteneriat cu sectorul privat și asociativ.

Proiectul propune modificarea unor atribuții ale principalelor autorități participante în procesele de elaborare, implementare și evaluare a Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională. Se propun schimbări în ceea ce privește aprobarea structurii și componenței Consiliului Național de Coordonare a Dezvoltării Regionale (CNCDR), excluzându-se principiul parității din modalitatea de formare a CNCDR, dat fiind faptul modificărilor frecvente ce țin de reorganizarea administrației publice centrale de specialitate.

Totodată, prin proiectul de lege propus se vor revizui unele atribuții ale Consiliului Regional pentru Dezvoltare (CRD). Astfel, se propune excluderea din responsabilitățile CRD evaluarea impactului implementării proiectelor și programelor regionale, având în vedere că CRD nu dispune de instrumentele și mecanismele necesare pentru evaluare. Și în cazul CRD se

propune a fi exclus „principiul parității” din considerentul că Regiunea de Dezvoltare UTA Găgăuzia și Regiunea de Dezvoltare Municipiul Chișinău au o formă de organizare administrativ-teritorială distinctă, ce face imposibil aplicarea principiului dat. În final, se aduc modificări la Anexa Legii, prin excluderea datelor privind numărul populației din regiuni, indicate potrivit recensământului din 2004, actualitatea acestor informații fiind depășită și irelevantă.

A fost aprobat prin Decizia CNCDR nr. 17/20 din 04.08.2020, noul Manual Operațional privind modul de utilizare a mijloacelor Fondului Național pentru Dezvoltare Regională. În cadrul Manualului este prevăzut noul Regulament cu privire la desfășurarea Concursului de propuneri de proiecte care prevede două tipuri de Apeluri: competitiv și pe listă.

Astfel, în temeiul Regulamentului aprobat, a fost inițiat la data de 10 august 2020 un nou Concurs de propuneri de proiecte în cadrul căruia, proiectele care vor fi selectate în urma etapelor de evaluare, vor fi incluse pentru implementare în Documentul Unic de Program 2021-2023. A fost elaborat Manualul Operațional al Agențiilor de Dezvoltare Regională.

Totodată, la începutul anului 2020, în cadrul Ședinței CNCDR au fost aprobate noile modificări a Schemei de încadrare a Agențiilor de Dezvoltare Regională. Astfel, în cadrul ADR a fost creată o structură nouă: Secția monitorizare și evaluare.

A fost inițiată elaborarea Instrucțiunii privind monitorizarea și evaluarea proiectelor de dezvoltare regională.

MĂSURA 3.2. Consolidarea cadrului instituțional și a potențialului administrativ

Măsura a fost realizată prin acțiuni ce implică facilitarea dialogului și a cooperării instituțiilor la nivel național, regional și local. În același timp, pentru a asigura o înaltă performanță a cadrului instituțional, au fost incluse activități orientate spre consolidarea capacităților actorilor la nivel local și regional în baza necesităților și a tendințelor de dezvoltare.

Tabel 5: Dezvoltarea capacităților MADRM, ADR și APL

Sumar din Raportul activităților desfășurate privind dezvoltarea capacităților colaboratorilor MADRM, ADR și APL pe parcursul anului 2020					
Participări (Nr.)					
Nr.	Forma de instruire	Nr. de sesiuni	ADR	MADRM	APL
1.	Sesiuni de instruire organizate/ training-uri	79	263	7	786
2.	Conferințe, forumuri organizate	21	57	1	332
3.	Ateliere de lucru, mese rotunde	107	362	23	1056
4.	Vizite peste hotarele țării	-	-	-	-
	TOTAL	207	682	31	2174

Sursa: MADRM, ADR

În perioada de raportare, o bună parte din sesiunile de instruire planificate, inclusiv instruirii ce urmau a fi organizate de către partenerii de dezvoltare, au fost contramandate din cauza situației epidemiologice atât la nivel național cât și internațional. Astfel, în perioada dată au fost desfășurate un număr redus de instruirii în vederea dezvoltării capacităților actorilor implicați în procesul de implementare a politicii de dezvoltare regională.

Tabel 6: Consolidarea capacităților actorilor la nivel local desfășurate de GIZ și AAP

Consolidarea capacităților actorilor la nivel local și regional pe domenii de intervenție					
Sector	Nr. de training-uri	Volum, h	Numărul de participanți		
			Total	Gender	
				Femei	Bărbați
AAC	16	228	672	413	259
EE	1	6	31	27	4
Alte module de instruire	18	245	384	209	175
Total	35	479	1087	649	438

Rezultatele obținute:

- ✓ Fortificarea capacităților actorilor implicați în procesul de implementare a politicii de dezvoltare regională (CRD, APL, etc.);
- ✓ Desfășurate 207 activități de consolidare a capacităților pentru reprezentanții MADRM, ADR și APL;
- ✓ Consolidate capacitățile a 2887 persoane.

MĂSURA 3.3. Eficientizarea sistemului de monitorizare și evaluare a implementării Strategiei

Implică o serie de acțiuni complexe menite să asigure mecanismele necesare, dar și să optimizeze procesul de implementare a politicii de dezvoltare regională. Acțiunile vor presupune și cooperarea instituțiilor atât în procesul de planificare și implementare, cât și în procesul de monitorizare și evaluare, astfel urmărindu-se și îmbunătățirea statisticii regionale.

Rezultatele obținute:

Sistemul de monitorizare și evaluare a politicii de dezvoltare regională este eficientizat, punându-se accent pe rezultate. A fost definit setul de indicatori pentru politica de dezvoltare regională armonizat cu indicatorii și metodologia utilizată de către Biroul Național de Statistică

pentru statistica teritorială și regională. Monitorizarea implementării SNDR 2016-2020 se efectuează în conformitate cu prevederile „Instrucțiunii privind monitorizarea și evaluarea politicii de dezvoltare regională”, care reprezintă o ghidare metodologică pentru reprezentanții MADRM, ADR și alți reprezentanți relevanți, în vederea asigurării proceselor de monitorizare și evaluare bazat pe rezultate a politicii de dezvoltare regională.

În același timp, pe parcursul perioadei de raportare, Agențiile de Dezvoltare Regională au efectuat evaluarea impactului a 32 proiecte de dezvoltare regională implementate, cu un cost total din FNDR de 349,080.64 milioane lei. Activitatea data a fost focusată și pe evaluarea activităților întreprinse de beneficiarii proiectelor de dezvoltare regională, în vederea asigurării durabilității investițiilor efectuate din FNDR.

În rezultatul acestui proces, s-a constatat că doar în cadrul a 22 de proiecte, au fost atinși scopul și obiectivele stabilite inițial.

În anul curent, MADRM a elaborat *proiectul Hotărârii de Guvern cu privire la aprobarea Conceptului Sistemului informațional pentru Gestiunea proiectelor de Dezvoltare Regională*.

În context, prin prezentul proiect, Ministerul își propune să modernizeze abordarea de gestionare a proiectelor de investiții finanțate atât din Fondul Național pentru Dezvoltare Regională, cât și celor finanțate din fonduri externe, precum și să dezvolte o platformă de tip web, care va opera o bază de date care ține în mod centralizat evidența proiectelor de dezvoltare regională. Noul concept urmează să ofere un sistem de furnizare a datelor și să asigure procesul de raportare privind implementarea proiectelor de investiții pentru dezvoltare regională.

Cooperarea cu partenerii de dezvoltare

Atragerea investițiilor internaționale și invitarea partenerilor de dezvoltare pentru co-finanțarea proiectelor din Documentul Unic de Program 2017-2020 și Programele Operaționale Regionale (POR), reprezintă o prioritate pentru Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului. În acest sens, implementarea politicii de dezvoltare regională în Republica Moldova se bucură și de sprijinul partenerilor externi de dezvoltare.

În tabelul de mai jos, sunt prezentați donatorii externi ce au un interes sporit pentru finanțarea și implementarea proiectelor de dezvoltare regională în RM.

Tabel 7: Partenerii de dezvoltare în domeniul dezvoltării regionale

Nr.	Donatori	Denumirea proiectului	Indicatori/Livrabilele	Perioada de implementare	Suma totală
1.	Guvernul României	„Crearea sistemului integrat de dezvoltare durabilă a sectorului apicol în Regiunea de Dezvoltare Nord a Republicii Moldova”	1 centru de achiziție, procesare și ambalare a produselor apicole renovat; 100 de apicultori instruiți în domeniul apicol;	2015-2017	157,382 euro

			1 Asociație Regională a Apicultorilor creată		
2.	Guvernul Poloniei	Suport Guvernului Republicii Moldova în implementarea Strategiei Naționale de Dezvoltare Regională pentru anii 2016-2020 prin dezvoltarea urbană integrată și sustenabilă	Crearea unui sistem eficient de sprijin pentru dezvoltarea urbană eficientă și revitalizarea orașelor Îmbunătățirea calității proiectelor de dezvoltare în orașe	2017 - 2019	361 313 EURO
3.	Guvernul Germaniei	Modernizarea serviciilor publice locale	Îmbunătățirea condițiilor generale pentru implementarea politicii de dezvoltare regională orientată către cetățean în sectoarele prioritare de prestare a serviciilor publice locale prin intermediul a 4 Domenii de Intervenție.	2016-2020	3,700,000 EURO
4.	Guvernul Marii Britanii	Consolidarea capacităților de implementare a Programului Regional Sectorial pentru Dezvoltarea Infrastructurilor de Sprijin în Afaceri (ISA)	18 concepte de proiecte viabile în infrastructura de sprijin în afaceri elaborate Potențial crescut de asigurare a finanțării din partea donatorilor Potențial crescut de sprijin a implementării PRS ISA	2018 – 2019	£297,425 GBP
5.	Guvernul Cehiei	Suport privind implementarea strategiei regionale cu folosirea datelor Sistemul Informațional Geografic (GIS).	5 proiecte cu folosirea tehnologiilor GIS și a datelor accesibile gratis.	2019 - 2021	550 000 EURO
6.	Guvernul României	Modernizarea serviciilor publice locale (co-finanțare)	Construcția sistemului de alimentare cu apă și canalizare în satul Roșu	2010 - 2018	700,000 EURO
7.	Guvernul Suediei	Modernizarea serviciilor publice locale (co-finanțare)	Îmbunătățirea condițiilor generale pentru implementarea politicii de dezvoltare regională orientată către cetățean în sectoarele prioritare de prestare a serviciilor publice locale prin intermediul a 4 Domenii de Intervenție.	2016-2018	300 000 EURO
8.	Guvernul Elveției	Modernizarea serviciilor publice locale (co-finanțare)	Îmbunătățirea condițiilor generale pentru implementarea politicii de dezvoltare regională orientată către cetățean în sectoarele prioritare de prestare a serviciilor publice	2016-2018	3 190 372 EURO

			locale prin intermediul a 4 Domenii de Intervenție.		
9.	AOD Estonia	”Suport în dezvoltarea turismului rural sustenabil în RDN, Moldova”	4 seminare pentru organizatori de evenimente, meșteșugari și micii antreprenori în domeniul turismului rural din RDN organizate;	2016-2017	14060 euro
10.	AOD Estonia	„Împuternicirea femeilor și tinerilor prin creșterea abilităților și competențelor lor în domeniul designului de evenimente rurale și a serviciilor de ospitalitate”	1 ghid pentru antreprenori în domeniul turismului rural elaborat; 4 seminare pentru organizatori de evenimente, meșteșugari și micii antreprenori în domeniul turismului rural din RDN organizate; 1 vizită de studiu în Estonia în vederea preluării bunelor practici; Mentorat pentru organizatorii de festivaluri din RDN.	01.08.2017 – 31.01.2019	45,152.00 euro
11.	AOD Estonia	„Ciclul de manuale pentru antreprenori și tinerii moldoveni din mediul rural. Manualul 3, „Dezvoltarea produsului și marketing”	1 manual pentru antreprenori în domeniul dezvoltării produsului și marketing elaborat; 2 seminare și 1 atelier de marketing online pentru tinerii antreprenori și femei organizate; 1 vizită de studiu în Estonia în vederea preluării bunelor practici;	01.09.2018–30.09.2019	45,152.00 euro
12.	Guvernul Lituaniei și Fundația Ajutorului Evreiesc World Jewish Relief	„ <i>Rețeaua antreprenorială a femeilor – un potențial excelent pentru consolidarea drepturilor și oportunităților economice ale femeilor din Moldova prin instruire, informare și interacțiune</i> ”	cel puțin 200 de femei din Regiunea de Dezvoltare Nord a Republicii Moldova să inițieze sau să dezvolte propria afacere care să creeze oportunități pentru promovarea socială și economică și să îmbunătățească nivelul de trai în familiile lor	Mai-octombrie 2019	20 000 euro
13.	AOD Estonia	„Împuternicirea femeilor și tinerilor prin creșterea abilităților și competențelor lor în domeniul designului de evenimente rurale și a serviciilor de ospitalitate”	1 ghid pentru antreprenori în domeniul turismului rural elaborat; 4 seminare pentru organizatori de evenimente, meșteșugari și micii antreprenori în domeniul turismului rural din RDN organizate	01.08.2017 – 31.01.2019	45,152.00 euro

			1 vizită de studiu în Estonia în vederea preluării bunelor practici Mentorat pentru organizatorii de festivaluri din RDN.		
14.	Guvernul Elveției	Consolidarea cadrului instituțional în sectorul alimentării cu apă și sanitație din Republica Moldova	-Actorii-cheie organizează și gestionează mai efectiv sectorul alimentare cu apă și sanitație. - Instituțiile și actorii din sector își îmbunătățesc performanța în implementarea serviciilor de alimentare cu apă și sanitație într-un mod durabil, eficient și echitabil	2016-2018	4,8 mil CHF
	Guvernul Austriei				
15.	Guvernul Austriei	Consolidarea infrastructurii de alimentare cu apă și canalizare în zonele rurale axată pe evacuarea în siguranță a apelor uzate în orașul "Cantemir" 2018-2021	Construcția unei stații moderne de epurare a apelor uzate, a unui sistem de colectare și canalizare a apelor uzate pe o distanță de circa 12 km, inclusiv a stațiilor de pompare	2018-2021	6 mil EURO
16.	Guvernul Republicii Cehe	Elaborarea strategiei și planului de acțiuni în domeniul specializării regionale în Regiunea Nord, Moldova	1 studiu privind specializarea regională elaborat; 1 Masă rotundă privind dezvoltarea mărcii; 1 analiză privind crearea unui brand regional al RDN.	noiembrie 2017- februarie 2018	23 500 euro
17.	Guvernul Republicii Cehe	Construcția stației de epurare din or. Briceni	Studiu de fezabilitate și expertiza stării sistemului de canalizare existent	2016-2020	2 095 864 lei
18.	Guvernul Republicii Cehe	"Un nou impuls pentru dezvoltarea afacerilor în Regiunea de Dezvoltare Nord"	micro-granturi pentru membrii asociațiilor și IMM-urilor din regiune acordate; Capacitățile angajaților ADR Nord și APL pentru asistență suplimentară pentru IMM-urile din regiune dezvoltate; 1 centru de informare pentru IMM-uri în cadrul ADR Nord creat; Investiții în RDN în cadrul platformei web create pe site-ul ADR Nord promovate;	2017-2021	555 000 euro

			Furnizori locali conectați la piețele internaționale; 1 studiu de fezabilitate a unui proiect de investiții în regiune elaborat		
19.	Guvernul Republicii Cehe	Elaborarea studiului de fezabilitate privind accesibilitatea turistică a peșterii "Emil Racoviță"	1 studiu de fezabilitate elaborat; 1 vizită a echipei de speleologi realizată.	2019	19 500 euro
20.	Guvernul Republicii Cehe	Extinderea proiectului "Un nou impuls pentru dezvoltarea afacerilor în Regiunea de Dezvoltare Nord a Moldovei"		2020	190.000 euro
21.	UNDP	Utilizarea benchmarking-ului strategic pentru dezvoltarea economică locală în Moldova	1 bază de date în aplicația SW	2019 –2020 (7 luni)	38.650 USD
22.	PT Dunărea	Industria creative în cadrul noilor economii urbane în Regiunea Dunării (CINEMA)		2020-2022 (29 luni)	50.000 euro
23.	MFA al Letoniei	Srijinirea creșterii regiunilor Moldovei prin îmbunătățirea rezistenței acestora la condițiile de urgență și atenuarea consecințelor pe termen lung ale COVID-19	1 pagină web modernizată și îmbunătățită	2020 (5 luni)	6 255 euro
24.	Uniunea Europeană	Pregătirea proiectului tehnic și a documentației de licitație pentru lucrările de construcție a proiectelor AAC selectate și EE în 3 regiuni de dezvoltare ale Republicii Moldova	Proiecte tehnice și documentația de licitație pentru lucrările de construcție a 10 proiecte AAC și 8 proiecte EE selectate sunt elaborate.	2016 – 2018	3,5 mil EURO
		Construcția infrastructurii de aprovizionare cu apă și canalizare și eficiența energetică în clădirile publice	10 proiecte de construcție a infrastructurii de aprovizionare cu apă și canalizare și 8 proiecte de eficiența energetică în clădirile publice sunt	2017-2021	39,8 mil EURO

		implementate	
	Integrarea UTA Găgăuzia în cadrul politicii de dezvoltare regională a RM	-Integrarea UTA Găgăuzia în cadrul național pentru dezvoltare regională - Susținerea societății civile din UTA Găgăuzia - Susținerea autorităților publice locale din UTA Găgăuzia	5 mil EURO

Totodată în regiunile de dezvoltare a continuat implementarea proiectelor finanțate de partenerii străini (Guvernul Germaniei, UE), de aprovizionare cu apă și canalizare și eficiență energetică a clădirilor publice.

În context, în rezultatul celor agreeate, de comun acord, dintre MADRM Delegația UE și GIZ, având în vedere insuficiența de mijloace financiare acordate de către UE, prin intermediul GIZ, pentru implementarea celor 18 proiecte (10 AAC și 8 EE) selectate inițial, la 13.02.2020, CNCDR, prin Decizia nr. 11/20, a aprobat lista proiectelor prioritare pentru a fi finanțate din suportul acordat de către UE.

Astfel, inițial vor fi implementate 7 proiecte de AAC și 8 proiecte de EE, cu un cost total de cca. 32,4 milioane euro oferite sub formă de grant.

Urmare a finalizării în anul 2019 a Fazei I, elaborarea documentației tehnice de proiect, în anul 2020 au fost desfășurate procedurile de achiziție a lucrărilor/serviciilor în cadrul acestor 15 proiecte. Dar, în cadrul a 2 proiecte, nu au fost desemnate ofertele câștigătoare. Urmează desfășurarea repetată a licitațiilor, desemnarea câștigătorilor și demararea lucrărilor.

De asemenea, au continuat activitățile de implementare a 2 proiecte de aprovizionare cu apă și canalizare, finanțate de către Guvernul Germaniei, inclusiv 1 proiect – cofinanțat de către UE, prin intermediul KfW. Pentru realizarea acestora, Guvernul Germaniei a alocat cca. 48,5 milioane euro, iar UE – 10,124 milioane euro. Mijloacele financiare respective sunt acordate de către partenerii străini sub formă de grant. Contribuția Republicii Moldova constituie cca. 3,0 milioane euro.

În anul de referință, Cooperarea dintre ADR Centru și ADR Senec-Pezinoc, Slovacia a fost axată pe continuarea implementării în parteneriat cu primăria municipiului Strășeni a proiectului „*Sprjijn în dezvoltarea gestionării apelor reziduale în Regiunea Centrală a Moldovei - o mai bună gestionare a apelor uzate pas cu pas / Support in development of waste water management in Moldovan Central Region-better waste water management step by step*”, finanțat din sursele SlovakAid (măsura 1.2).

În perioada de raportare, cooperarea a inclus și participarea în cadrul Apelului de propuneri de proiecte lansat de Agenția Internațională de Dezvoltare a Slovaciei (SlovakAid) în perioada ianuarie - martie 2020, în cadrul căreia a fost aprobat spre finanțare proiectul „*Apă potabilă în Ialoveni: îmbunătățirea calității vieții în orașul Ialoveni prin acces îmbunătățit la apă potabilă și conștientizarea despre managementul apei*”. Perioada de implementare a proiectului este octombrie 2020 – martie 2022. Valoarea lui constituie cca. 220 000 euro. (măsura 1.2).

În semestrul II al anului 2020, MADRM în parteneriat cu Banca Mondială a inițiat pregătirea pentru implementare a proiectului „Securitatea aprovizionării cu apă și sanitație în Moldova” (Moldova Water Security and Sanitation Project). ADR Găgăuzia urmează să fie implicată în activitățile proiectului planificate a fi implementate în regiune. Urmează ca prin intermediul acestui proiect să fie îmbunătățită situația în sectorul AAC din regiune. În perioada de raportare au avut loc 3 ședințe de lucru cu participarea reprezentanților Băncii Mondiale, ADR, MADRM și Ministerului Finanțelor. Conform discuțiilor preliminare, printre activitățile planificate relevante pentru RD UTA Găgăuzia sunt:

- *Elaborarea studiului de fezabilitate privind construcția stației de epurare a apelor uzate din Comrat și conectarea localităților aferente;*
- *Relizarea măsurii investiționale ce vizează construcția stației de epurare a apelor uzate din Comrat și estinderea rețelei de canalizare;*
- *Realizarea măsurii investiționale de construcție a apeductului Lebedenco-Pelenei-Gavanoasa-Vulcănești-A.I.Cuza;*
- *Măsuri de îmbunătățire a capacităților și performanței operatorului de servicii AAC.*

Cooperarea cu Agenția de Cooperare Internațională a Turciei TIKKA a continuat pe subiectul legat de suportul acordat de partenerii din Turcia pentru proiectarea și construcția ulterioară a rețelelor de apeduct și canalizare în or. Vulcănești. Lucrările de proiectare vor fi inițiate în anul 2021.

Riscuri și provocări în implementarea SNDR

Pe parcursul perioadei de raportare, pe lângă realizările atinse în implementarea SNDR 2016-2020, au fost întâmpinate o serie de riscuri și provocări, printre care se numără:

- O provocare majoră întâmpinată pe parcursul perioadei de raportare a fost și rămâne a fi situația epidemiologică din țară, generată de răspândirea pandemiei de COVID-19, care a avut un impact negativ asupra activității instituțiilor implicate în procesul de dezvoltare regională. Ca urmare a declarării stării de urgență în Republica Moldova în perioada 17 martie - 15 mai, unele activități planificate ale MADRM și ADR au fost contramandate pentru perioada următoare. De asemenea, activitatea operatorilor economici care execută lucrări la proiectele de dezvoltare regională a fost temporar suspendată;
- Calitatea redusă a datelor statistice pe indicatori, afectează eficiența procesului de monitorizare și evaluare a SNDR și SDR 2016-2020;
- Interesul scăzut din partea APL privind crearea unor parteneriate intercomunitare viabile;
- Capacitățile limitate ale APL de a dezvolta și implementa proiecte reduce substanțial ritmul dezvoltării comunităților și a regiunilor. Deseori, calitatea documentației tehnice depuse este de un nivel scăzut și reprezintă în mod direct nivelul de pregătire și organizare a echipelor de proiect din partea beneficiarilor. Acest fapt reprezintă un impediment în asigurarea continuității și durabilității proiectelor de dezvoltare regională;

- Insuficiența resurselor financiare al potențialilor beneficiari (APL I, APL II) pentru acoperirea contribuției proprii, contribuie la amânarea depunerii cererilor de finanțare sau chiar la anularea lor;
- Calitatea redusă a documentației tehnice – cu omisiuni, necorelări, erori care necesită revizuirii, afectează procesul de implementare a proiectelor. De asemenea, probleme frecvente apar în raport cu unele companii de construcții, care au intrat în insolvență sau faliment, fiind necesară reatribuirea lucrărilor rămase de executat. Toate aceste operațiuni suplimentare necesită timp suplimentar, ceea ce duce la întâzieri în procesul de implementare a proiectelor;
- La nivel operațional, identificarea și contractarea companiilor pentru elaborare documentației tehnice și implementarea proiectelor de infrastructură de anvergură în conformitate cu exigențele donatorilor continue să fie anevoioasă, deseori ducând la repetarea licitațiilor și tergiversarea implementării proiectelor. De asemenea, standardele de construcție depășite, necesită anumite modificări intermediare pentru a asigura implementarea proiectelor cu finanțare externă.
- Procedurile repetate de achiziții publice, generează întâzieri semnificative în implementarea proiectelor;
- Pentru realizarea obiectivelor SNDR nu sunt suficiente mijloacele financiare din FNDR. Este necesară mobilizarea inclusiv a mijloacelor din partea partenerilor de dezvoltare. În acest sens sunt necesare eforturi pentru implicarea APL în activități de instruire privind identificarea surselor alternative de finanțare.
- Asigurarea continuității și durabilității proiectelor de dezvoltare regională rămâne a fi o provocare. Insuficiența resurselor financiare atât din partea APL în asigurarea contribuției de finanțare a proiectelor, cât și a cetățenilor din regiunile de dezvoltare pentru achitarea tarifelor la serviciile de AAC și MDS nu asigură sustenabilitatea investițiilor.

Bune practici și lecții învățate

- Implicarea experților naționali și internaționali în procesul elaborării unor documente de politici și metodologii, asigură o calitate mai superioară a lor și permite o abordare conceptuală mai largă, apropiindu-le de practicile internaționale. Se menționează implicarea experților în elaborarea politicilor publice: „Dezvoltarea urbană”, „Noua paradigmă a politicii de dezvoltare regională”, „Revitalizarea urbană”, „Programul național de dezvoltare a orașelor-poli de creștere în Republica Moldova (2021-2027)”, „Manualul Operațional al Fondului Național pentru Dezvoltare Regională”, și „Metodologia de elaborare, aprobare și implementare a Programelor Operaționale Regionale”.
- Organizarea consultărilor publice și informarea în cadrul elaborării și coordonării unor documente conceptuale, oferă posibilitatea de a obține noi propuneri, inițiative și reacții,

pentru a le apropia de necesitățile actorilor locali și regionali. Aceste lucruri s-au demonstrat în timpul prezentării politicii publice „Dezvoltarea urbană”, consultarea programelor de revitalizare urbană, Programul național de dezvoltare a orașelor-poli de creștere în Republica Moldova (2021-2027), etc.

- Instruirile privind aplicarea Sistemului Informațional Geografic (GIS), la care au participat angajații MADRM și ADR, au contribuit la perfecționarea abilităților de utilizare a sistemului GIS, în vederea îmbunătățirii calității procesului de planificare prin analiza aspectului spațial;
- Pentru elaborarea documentației tehnice se recomandă de selectat companii de consultanță cu experiență certificată și expertiză de proiectare;
- E necesar ca sistemul statistic național să asigure colectarea datelor și dezagregarea acestora pe toate domeniile de intervenție;
- În condiții de pandemie, instrumentele software de comunicare, interacțiune și procesare a datelor și-au demonstrat utilitatea prin posibilitatea de a realiza activitățile în spațiul virtual. E necesar și în continuare ca instituțiile de dezvoltare regională să fie promotoarele digitalizării proceselor de guvernare regională.

Concluzii

- ✓ Domeniul politicii de dezvoltare regională rămâne a fi un domeniu atractiv și se bucură de susținerea partenerilor de dezvoltare;
- ✓ Alinierea la prioritățile Uniunii Europene de dezvoltare regională continuă să fie și o mare provocare pentru Republica Moldova. Acest fapt se datorează decalajului enorm de dezvoltare intra- și inter -regional, precum și din cauza restanțelor la realizarea obiectivelor strategice stabilite în perioadele de programare anterioare.
- ✓ Proiectele investiționale de dezvoltare regională finanțate din Fondul național pentru dezvoltare regională și sursele partenerilor de dezvoltare asigură un impact pozitiv în dezvoltarea socio-economică a regiunilor de dezvoltare.
- ✓ Nu s-a reușit implementarea abordării integrate și unice de planificare, coordonare și evaluare a investițiilor publice sectoriale direcționate spre dezvoltarea regiunilor;
- ✓ Insuficiența unor indicatori regionali, limitează posibilitatea de a efectua o analiză dinamică și calitativă a proceselor de dezvoltare în regiuni;
- ✓ Reprezentanții administrațiilor publice locale de nivelul I și II nu în măsură deplină realizează activitățile de asigurare a durabilității proiectelor de dezvoltare regională;

- ✓ Analiza indicatorilor specifici pentru fiecare domeniu de intervenție, denotă că schimbările care au avut loc pe parcursul anilor nu sunt suficient de semnificative. Trendurile înregistrate, deși în mare parte sunt pozitive, totuși indică un ritm lent de dezvoltare.
- ✓ Continuă să fie deficitară implicarea actorilor locali în promovarea intervențiilor de dezvoltare regională. În acest sens, rolul autorităților publice locale în implementarea proiectelor de dezvoltare regională este mai vizibil la etapa de elaborare, planificare a implementării, dar se reduce substanțial la etapa de implementare și post-implementare.
- ✓ Pandemia de COVID-19, a contribuit la încetinirea ritmului implementării proiectelor de dezvoltare regională, precum și a valorificării mijloacelor financiare, alocate din FNDR.

MINISTRU

Ion PERJU

COORDONAT:

Secretar de Stat în domeniul dezvoltării regionale și rurale

Ghenadie IURCO

Șef Direcție politici de dezvoltare regională

Igor MALAI

Șef-interimar Secția relații cu instituțiile de dezvoltare regională

Sergiu TĂBĂCARU